МІНІСТЭРСТВА АХОВЫ ЗДАРОЎЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МЕДЫЦЫНСКІ УНІВЕРСІТЭТ
КАФЕДРА БЕЛАРУСКАЙ І РУСКАЙ МОЎ

Г. У. Мядзведзь, В. У. Слука

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

Тэсты і кантрольныя работы

Мінск БДМУ 2008

Репозиторий БГМУ

УДК 811.161.3 (076)
ББК 81.2 Бел в6 я 73
М 99

Зацверджана Навукова-метадычным саветам універсітэта ў якасці дапаможніка па беларускай мове 25.06.2008 г., протокол № 11

Р э ц э н з е н т ы: дац. каф. сучаснай беларускай мовы Беларускага дзяржаўнага універсітэта Ж. Я. Белакурская; ст. выкл. кафедры беларускай і рускай моў Беларускага дзяржаўнага медыцынскага універсітэта В. П. Клімавец

Мядзведзь, Г. У.

М 99 Беларуская мова : тэсты і кантр. работы / Г. У. Мядзведзь, В. У. Слука. – Мінск : БДМУ, 2008. – 60 с.

У тэставых заданнях дзве часткі, кожная з якіх складзена з улікам таго, каб папярэдзіць найбольш тыповыя памылкі, што дапускаюць абітурыенты падчас цэнтралізаванага тэсціравання.

Прызначаны для слухачоў завочных падрыхтоўчых курсаў.

УДК 811.161.3 (076)
ББК 81.2 Бел В6 я 73

© Афармленне. Беларускі дзяржаўны медыцынскі універсітэт, 2008

Репозиторий БГМУ

Кантрольная работа № 1

Заданне 1. Адзначце словы, у якіх вымаўленне зычных не адпавядае напісанню.

Схема, лёгкі, сшытак, перакладчык, поўнач, брацкі, экзамен, светлы, адплата, вільгаць, кніга, палескі, не мог, схітрыць, звычка, на вяровачцы, сяржант, дзяўчына, садаводства, віцебскі.

Заданне 2. Адзначце словы, у якіх адбываецца прыпадабненне па мяккасці.

Амярцвелы, мудрасць, губкі, скінуць, мыешся, дзве, схема, касьба, без меры, не хоча, ад дзяцей, з бядой, паспець, Свержань, схімічыць, збіць, зняць, подзвіг, расчоска, схіліцца, чацвёрты, зацвярдзелы, шчасце, без мяне, спевы, з героем, снег.

Заданне 3. Падзяліце словы на склады.

Апрацоўка, тэкст, заалогія, радзіма, буслы, малацьбіт, вёска, сонца, бульба, тайна, жоўты, акорд, трактар, марскі, сур'ёзны, пашчасціла, падысці.

Заданне 4. Адзначце словы, у якіх усе зычныя гукі знаходзяцца ў моцнай пазіцыі.

Прызба, дзве, брама, кусцік, расчоска, у садзе, на печцы, твор, глеба, адчыніць.

Заданне 5. З дадзеных варыянтаў вымаўлення падкрэсліце нарматыўныя.

Брэст [і] Мінск – Брэст [ы] Мінск

Яе[шн']я – яе[чн']я, [н'э] просіць – [н'а] просіць;

Купае[шс']я – купае[с'с']я, э[кз]амен – э[гз]амен;

Ане[гд]от – ане[кд]от, не парэ[жс']я – не парэ[шс']я – не парэ[с'с']я;

Кантра[сн]ы – кантра[стн]ы, чэ[шс]кі – чэ[сс]кі – чэ[ск']і;

Лі[ч]ба – лі[дж]ба, узбе[кск']і – узбе[цк']і.

Заданне 6. Абазначце ў квадратных дужках вымаўленне выдзеленых галосных.

Ад **і**скры, брат **і** сястра, сын **і** дачка, над **і**лбом, каля **І**вацэвіч, дачка **і** сын, дождж **і**мжэў, вера **і** любоў, чыімі, за**і**нець, За**і**р Азгур.

Заданне 7. Затранскрыбіруйце словы.

Латышскі, гарадскі, шведскі, чэшскі, кіргізскі, зжаліцца, барацьба, пераможца, сцерагчыся, футболка, краіна, раз'юшаны, здароўе, поле і луг, сват і брат, Нясвіж, у ручцы, наспех, расшчодрыцца, без сістэмы, фарпостны.

Заданне 8. Зрабіце арфаграфічны запіс слоў.

[н'а хоча], [б'аж жал'у], [рыск'і], [аўганск'і], [мачч], [п'ашчанай'а з'амл'а], [рашчын'іц' дз'в'эры], [рашчын'іц' бл'іны], [Брэшчына], [шчарс'ц'в'элы хл'эп], [б'ашшумна], [пас'в'эччан'н'э], [абйажджац'], [фай'э], [с'в'эччыц'], [звышымкл'івы], [маладз'ба], [французск'і].

Заданне 9. Расстаўце націскі ў словах.

Выпадак, імя, дакумент, крапіва, падпарадкаваць, адзінаццаць, індустрыя, аб'інець, арахіс, бульбяны, кухар, іканапіс, кафляны, гурба, генезіс, крыху, інсульт, знахар, жалюзі, сівы, параліч, упрысядкі, форзац, фурман, натрудзіцца, трызненне, спіна, пахмурна, пасланец, трактары, хабар, хаос, хрысціянін, ракушка, наспех, навіна, садавіна, слабіна, прывід, прыкус, прынята, накрыўка, названы, мысленне, муляр, статут, лопух, квартал, дапісаны, драцяны, жальба, аркуш, агрэст.

Заданне 10. Падкрэсліце словы з вытворнай асновай.

Выспа, высокі, даліна, дакумент, далей, жменя, жанчына, журавель, каліна, калоссе, камень, наўгад, націск, некуды, скрынка, спакой, стол, страла, шахцёр.

Заданне 11. Адзначце сінанімічныя рады.

1) нечуваны, неверагодны, непасрэдны;
2) напітак, адвар, кава;
3) атака, напад, наступленне;
4) даліна, лагчына, нізіна;
5) намаганне, намер, закід.

Заданне 12. Да якіх фразеалагізмаў правільна падабраны словы-сінонімы?

1) гула асмаленая — анічога;
2) галаву апусціць — аслабець;
3) кішкі пераесці — абрыднуць;
4) за дзедам шведам — далёка;
5) адным духам — без нічога.

Заданне 13. Вызначыць тыпы аднасастаўных сказаў.

1. Люблю шырокія рэкі.
2. Росы і цішыня.
3. Пахне мятаю дзікай, свежым аерам.
4. Панаса накармілі, далі яму спакой.
5. У лес дроў не возяць.

Заданне 14. Выпішыце жанры афіцыйна-справавога стылю.

Дысертацыя, казка, даверанасць, рэпартаж, прадмова, канвенцыя, рэферат, анекдот, фарс-вадэвіль, інтэрв'ю, аповесць, тэлеграма, аўтабіяграфія, анатацыя, манаграфія, пісьмо, пагадненне, тэлерэпартаж, артыкул у газеце, водгук, нарыс, загад, нота, драма, апавяданне, даведка, рэцэнзія.

Заданне 15. Устаўце прапушчаныя літары і знакі прыпынку.

(У)пера(д,дз)е каля самай д..рогі ст..яў л..сок пераважна б..роз..вы. (З)рэ..ку трапляліся хвойкі (пад)час пападаліся елкі і нават кусты ядлоўцу. Лабановіч (з,с)в..рнуў (з,с) д..рогі (у,ў)права і па(і,й)шоў знаёміцца (з,с) л..ском. Ад(і,ы)шоўшыся (з,с) паўсотні крокаў ён (з,с) захаплен(?)нем

Репозиторий БГМУ

заўзятага грыбніка стаў агл..даць бол(?)ш-мен(?)ш зручн.. для б..р..вікоў л..сныя (з,с)ховы. (Не)пра(і,й)шло і (д,дз)вюх хвілін як раптам ён (з,с)пыніўся рэ..ка калі каму траплялася бачыць такое мноства б..р..вікоў на зусім (н..)в..лічкай лапінц.. . Грыбы с..(д,дз)елі і (па)асо..ку і парамі і ц..лымі гуртамі.

Налюбаваўш..ся (у,ў)досталь б..р..вікамі Лабановіч паволі прыступіў да (з,с)бору. Ён (з,с) захаплен(?)нем прыс..даў каля кожнага грыба нейкае імгнен(?)не (з,с) цікавасцю назіраў за ім потым а(к,кк)уратненька падр..заў нож..кам к..рэн(?)чыкі (па)гаспадарску саскр..баў п..сок і рознае с(?)ме(ц,цц)е. Грыбы былі м..л..дыя крэпкія ва..кія шапкі (з,с)верху ч..рныя а (з,с)паднізу белыя. Паднятыя і ачышча(н,нн)ыя б..р..вікі шчас(?)лівы грыбнік клаў на чыст.. месца (у,ў) кучку. Іх набралася каля сотні і Лабановіч (на)сілу сабраў (у,ў)се. Кош..ка настаўнік (не)меў і паклас(?)ці грыбы яму было (не)куды. Тады ён выр..заў (не)калькі гнуткіх б..роз..вых пруткоў моцна (з,с)в..заў іх (на)хаду тонкімі канцамі і пачаў нанізваць ц..лыя м..ністы грыбоў. (З,с) гэтым здабыткам і па(і,й)шоў (да)дому. Сустрэчныя (з,с) цікавасцю гл..дзелі на в..нкі грыбоў што матляліся на шы.. часам (хто)небу(д,дз)ь (у,ў)голас выказваў сваё з(д,дз)іўлен(?)не а на дасціпн.. пытан(?)ні хутаран настаўнік (н..)чога (не)ўтойваючы а..казваў дзе ён зна(і,й)шоў такі неруш.

Я. Колас

Кантрольная работа № 2

Заданне 1. Адзначце словы, у якіх літары е, ё, ю, я, і абазначаюць два гукі.

Мёд, праехаць, калоссе, боязь, пяшчота, зямля, дзевятка, памяць, яблык, заяц, шчасце, пояс, мільён, патрыёт, пяхота, ядловец, акіян, зелень, метро, шчаўе, сур’ёзны, фае, льецца, язык, лён, разнатраўе, раён, музей, сям’я, сняжок, елка, песенька.

Заданне 2. Знайдзіце ў словах санорныя гукі.

Смелы, упаў, з’еў, чуем, паўтараць, свае, песенька, хвалі, сузор’е, здароўе, вяселле, уюн, жыццёвы, звер, у яго, дыялог, дай, лета.

Заданне 3. Запішыце назоўнікі з памяншальна-ласкальнымі суфіксамі.

Суніца, сотня, Тамара, Валодзя, рукавіца, трава, яблыня, вішня, сястра, хлопец, Галя, Віця, кніга, сонца, стол, вагон, дрэва, дарога, слова, ліст, нож, лісце, корань, вёска, стог, абцас.

Заданне 4. Устаўце прапушчаныя літары.

Д..фект, лат..рэя, ..вакуацыя, кр..шыць, с..рдэчны, ж..ст..куляцыя, р..монт, лід..р, лод..р, др..мота, ц..рымонія, інт..лігент, ч..снок, альт..рнатыва,

бель..таж, бухгалт..р, др..наж, дыспетч..р, м..нокль, сальфеджы.., ч..р..паха, скут..р, Ч..рнагорыя, ц..гліна, гард..роб, к..г..льбан, дыспанс..р, в..рац..но, з..фір, кал..ндар, ..фрэйтар, л..снічоўка, л..генда, м..тро, ма..нэз, м..ндаль, г..н..рал, біл..цёр, зам..ць, пам..ць, с..мнаццаць, мес..ц, зан..пад, марм..лад, м..чэць, ..дловец, уп..цярых, п..карня, палан..з, в..ранда.

Заданне 5. Падзяліце словы на марфемы.

а) ляснік, асіннік, грыбок, настаўнік, халадзільнік, грузавік, агароднік, ельнік, маліннік, садоўнік, падаконнік, гісторык, дворык, бярэзнік;

б) адзенне, беззямелле, забарона, выпускніца, грыбніца, бацькоўскі, жаўток, выгляд, жыць, здзіўляцца, здавалася, жанчына, даліна.

Заданне 6. Устаўце прапушчаныя літары.

Кл..нтура, стад..н, ар..нтацыя, натар..т, абітур..нт, ..зуіцкі, ..рогліф, ав..цыя, д..пазон, чэмп..н, б..логія, п..ніна, арх..лаг, фа.., д..фрагма, п..зія, б..графія, мельх..р, фіз..логія, д..лог, пац..ент, акс..ма, рад..ла, д..гназ, спец..льнасць, эф..пскі, шп..наж, сер..л, мемар..льны, патр..т, пр..рытэт, к..ск, к..скёр, стад..н, мін..цюра, патэнц..л, в..ланчэль, ..лаўстон, Саво.., р..стат, ..ркшыр, ..шкар-Ала.

Заданне 7. Запішыце словы па-беларуску.

Багратион, Гарибальди, Тимирязев, Двина, Телеханы, Дюссельдорф, Страдивари, тюльпан, температура, мундир, теорема, бригадир, карантин, директор, дюны, дюшес, тираж, гвардеец, индейский, артель, Дефо, Матвеенко, Ботвинник, Дмитрий, твердый, диктант.

Заданне 8.

а) Адзначце словы, правапіс якіх грунтуецца на марфалагічным прынцыпе.

Бяздольны, міласэрны, суседскі, пяцярня, легенда, грамадства, контрігра, пецярбургскі, перакладчык, сыграць, метровы, дэлегат.

б) Адзначце словы, правапіс якіх грунтуецца на фанетычным прынцыпе.

Сальфеджыо, французскі, радасны, медаль, дзевяты, мяккаваты, збожжа, на Украіне, Хеопс, ростань, птаства, мысленне, Ватэрлоо, шэры, бронзавы, разумны, сцюдзёны.

Заданне 9.

а) Адзначце словы з фанетычным падаўжэннем зычных.

Гуканне, ссыпаць, каменны, ззываць, стагоддзе, ралля, каменне, купацца, аддзячыць, жыццё.

б) Адзначце словы з марфалагічным падваеннем зычных.

Калоссе, падаконнік, спалохацца, шматгалоссе, імяніннік, быццё, снеданне, асенні, спалохацца, асяроддзе.

Заданне 10.

а) Падбярыце да кожнага з сінонімаў адпаведнае слова ў дужках, словазлучэнні запішыце.

Репозиторий БГПУ

1. Мірны, ціхі, спакойны, роўны (характар, праца, мора, гутарка, голас, вечар).

2. Выканаць, зрабіць, закончыць, завяршыць (працу, просьбу, будаўніцтва, памылку, заданне).

3. Бязлітасны, няшчадны, жорсткі, люты, бяздушны, неміласэрны, бесчалавечны, дзікі (расправа, гарачыня, людзі, звычай, рука, час, здзек).

б) Падбярыце да кожнага назоўніка адпаведны прыметнік.

1. (Лясны, лясісты) мясцовасць, ягады, звер, глухамань, паветра, трава.

2. (Дробны, дробавы) каменне, групы, лік, лічэбнікі, лісточкі, пясок, гандаль.

3. (Класны, класічны, класавы) сход, баі, твор, журнал, спадчына, вагон, дошка, барацьба.

Заданне 11. Да выдзеленых слоў падбярыце антонімы.

Салодкі яблык, **сухі** бераг, **шырокая** дарога, **вялікі** дзень, **белы** хлеб, **хворы** чалавек, гаварыць **хутка**, **рана** ўставаць, **многа** зрабіць, **светлая** паласа, **цвёрдая** зямля, **гарачая** вада, **праўдзівая** гісторыя, **тоўстая** вяроўка, **цёплы** дзень, **добра** ведаць, **прыязджаць у** горад.

Заданне 12. Адзначце сказы, у якіх фразеалагізмы з'яўляюцца азначэннем.

1. З маленства ведаю і *да глыбіні душы* люблю гэты рамантычны край, дзе жывуць добрыя і працавітыя людзі.

2. Не літасці ў ворага маліць, прасіць, хоць і *дамоклаў меч* над галавой вісіць.

3. Як бы, паверыўшы ў байкі тыя, пагнаўшыся за тым *жураўлём у небе,* не страціць тое, што яшчэ засталося.

4. Старшыня чалавек бывалы, *з царом ў галаве*, з ім гаварыць цікава пра ўсё.

5. Ляжыць Міколка *ні жывы ні мёртвы* і толькі чуе, як моцна б'ецца яго сэрца.

Заданне 13. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца прыдаткамі.

1. Друйка, *невялікая рэчка з павольнай плынню*, злучае азёры вакол Браслава з Заходняй Дзвіной. 2. *Касцы*, ваякі мірнай працы, выходзяць з коскамі на пляцы, і на палоскі верставыя кладуцца коскі іх крывыя. 3. Самай выдатнай славянскай фігурай Адраджэння быў Францыск Скарына, *сын купца з Полацка.* 4. Кмен, *або аніс палявы,* — двухгадовая расліна, якая расце на сухадолых лугах, на палях, лясных палянках, каля дарог. 5. *Ён* мігцеў, дрыжаў, вясёлы агеньчык. 6. Каля стала сядзела *жонка Васіля*, Алеся.

Заданне 14. Адзначце сказы, у якіх знакі прыпынку расстаўлены правільна.

1. Не хочаш у маладосці працаваць, будзеш на старасці з торбаю скакаць. 2. У паветры стаяў несціханы гоман вясны: спявалі птушкі,

Рэпазіторый БГМУ

шумеў Нёман, звонка булькалі ручайкі. 3. Будзеш жыць па шчырасці: здабудзеш у жыцці спакой. 4. Ранак луг расой купае — дзень гарачы будзе. 5. Я глянуў у акно — на бязвоблачным небе загараліся зоркі. 6. Недарма ў народзе кажуць: рэкі прыцягваюць дождж. 7. Мы паклікалі іх — ні гуку.

Заданне 15. Устаўце прапушчаныя літары, раскрыйце дужкі і пастаўце, дзе трэба, знакі прыпынку.

Б..рэзіна адзін з буйных прытокаў Дняпр.. . Свой пачатак яна бярэ на (В,в)іцебшчыне паблізу Докшыц. Рака цяч.. па (В,в)іцебскай (М,м)інскай (М,м)агілёўскай і (Г,г)омельскай ..абласцях. Яна адна з найбуйнейшых рэк краіны. На ўсім сва..м шлях.. які складае больш за ш..сцьсот кіл..метраў рака адносна чыстая а значыць і рыбная. Аднак Б..рэзіна багатая (не) толькі на рыбу. На сотнях рознай в..лічыні азярцоў і старых рэчы(с,ш)чаў якія ра..кіданы скрозь па ўсёй пойме ракі водз..цца мноства птушак качак кулікоў кнігавак. А ў пал..х і ляс..х што пад..ходзяць да ракі ра..чыкаў ц..ц..рукоў курапатак і шмат іншага дробнага пта..ства.

На..та маляўнічыя самі па сабе берагі Б..рэзіны. Дастаткова праплыць па р..цэ хоць бы (не)калькі дз..сяткаў кіл..метраў каб усё гэта пабачыць на свае вочы. Перад вашым поз..ркам ва ўсёй веліч.. і красе паўстануць в..кавыя дубровы з чорнымі шапкамі каршуковых гнёздаў на дрэвах. Вы ўбач..це карабельныя бары якія сарамліва глядзя..ца ў ціхія люстран..ыя затокі светлыя б..розавыя гаі што мя..ка шумяць на ветры зялёным лісц..ем (с,з)мешаныя лясы і пералескі. З захаплен..ем будз..це глядзець на вялікія і малыя сёлы і вёсачкі якія маляўніча ра..кінулася на высокіх берагах ракі.

Блукаючы па прыгожы.. берага.. Б..рэзіны вы пэўна (ж) сустрэн..це тут паляўнічых рыбакоў пастухоў пачу..це народныя белару..кія песні мудрыя прыка..кі прымаўкі і розныя (не)быліцы. І яшчэ глыбей і мацней палюбіце сваю цудоўную (Р,р)адзіму.

Паводле Р. Ігнаценкі

Кантрольная работа № 3

Заданне 1. Спішыце словы, пастаўце ў іх асноўны і, дзе трэба, пабочны націск. Якія словы маюць два націскі?

Добраўпарадкаваць, контратакаваць, холадаўстойлівы, антыдэмакратычны, дэкваліфікавацца, дэзарыентацыя, наадрастаць, наперакідаць, папастраляць, агіткалектыў, добраахвотнік, гарналыжнік, пыласос, самаабслугоўванне, словаўтваральны, хоразнаўства, чатырохпавярховы, шкловалакно, мовазнаўства, марозаўстойлівы, гіперінфляцыя, збожжаўборка, вышэйпералічаны, дзікарослы, высакагорны, громаадвод,

Репозиторий БГПУ

зоркападобны, караткахвосты, даўгашэрсны, горадабудаўніцтва, даўгагрывы, суперсучасны, ультракароткі.

Заданне 2. Устаўце замест кропак патрэбныя літары, растлумачце правапіс слоў.

Аўтара..і, а..істэнт, ал..ея, Адэс..а, Ат..ава, Ал..а, Аксі..я, а..рэвіятура, ак..ардэон, антэн..а, ак..ампанемент, ас..іміляцыя, ал..ергія, бал..ада, брут..а, быц..ам, бал..он, выл..ю, ван..а, вась..ю, Він..іца, груп..а, Ген..адзь, Ган..а, гам..а, дон..а, дыс..ертацыя, Жан..а, Заброд..е, Іл..я, кас..а, кал..екцыя, кал..егія, Кас..ян, клас.., кал..она, кел..я, кар..эспандэнт, мас..аж, Марок..а, міл..іметр, мец..а-сапрана, Мек..а, мадон..а, мас..іўны, Мік..еланджэла, мяк..енькі, навел..а, Пікас..о, Прыпяц..ю, плямен..ік, памяц..ю, палес..кі, рас..ол, рас..ада, рос..тань, Рус..о, смелас..ю, суд..я, тэлегра..а, трыцца..ю, Тац..яна, Ул..яна, Шарлот..а, Эм..а, юн..ыя, юн..ат.

Заданне 3. Адзначце словы з невытворнай асновай.

Сурвэтка, факсіміле, чарэшня, мішэнь, адростак, табло, калоссе, суседка, хутар, сэрца, куфар, крыўда, памяць (наз.), сцежка, ахвота, пралом, оптам, жэле, крухмал, сіні.

Заданне 4. Выпраўце памылкі ў дапасаванні і кіраванні, дапушчаныя ў сказах.

1. Аднойчы мяне паслалі за хлебам. 2. Марынка першы раз стаяла ў мікрафона. 3. Мікіта пабіў руку вышэй ад локцяў. 4. З коміна дым ішоў па ветры. 5. Дом быў пабудаваны на пяць паверхаў. 6. Хлеб завозілі два разы ў тыдзень.7. Загадчык аддзела сустрэў наведвальнікаў. 8. Сукенка пасуе да твару. 9. Ганька вельмі здзівілася ўбачанаму. 10. Малая спатыкнулася аб пень. 11. Ад’язджаючы, папрасіла пісаць на новы адрас. 12. Падарунак быў выбраны па сваім густу.

Заданне 5. Вызначце адушаўлёныя назоўнікі.

Вяргіня, сонца, шчупак, настаўніцтва, зязюля, зграя, валет, ферзь, бяроза, дзіця, гусяня, русалка, авіяцыя, авіятар, гурт, змагар, пошук, маліннік, мінчанін, цэнзура, стол, збожжа, дзяцінства, настаўнік, журы, труп, нябожчык, робат, клас, рой, слон, трыо, студэнцтва, армія, лялька, кібарг, сом, полк.

Заданне 6. Адзначце сказы з правільным ужываннем дзеепрыслоўяў.

1. Атрымаўшы кветкі, радасць ахапіла выпускніц.
2. Праходзячы па вуліцы, на яго твары з’яўлялася ўсмешка.
3. Пагаварыўшы з вучнямі, настаўнік узяў журнал.
4. Ідучы дахаты, на Віталя нахлынулі ўспаміны.
5. Утрымліваючыся пад вятрамі, віселі антонаўкі.

Заданне 7. Запішыце назоўнікі разам або праз злучок.

Авія/катастрофа, авія/мадэль, авія/служба, вела/гонкі, вела/крос, метэа/зводка, метэа/служба, віцэ/прэзідэнт, віцэ/чэмпіён, обер/майстар,

Репозиторий БГПУ

обер/пракурор, зюйд/вест, зюйд/ост, кіна/раман, кіна/хроніка, лейб/гусар, аўта/аматар, аўта/пілот, штаб/афіцэр, хлор/вініл, зоа/біялогія, зоа/геаграфія, фота/хімія, экс/чэмпіён, электра/генератар, мікра/біялогія, стэрэа/труба, унтэр/афіцэр, агра/хімія, агра/тэхніка, мота/блок, аэра/вакзал, кіна/канцэрт, лейб/гвардыя, гоф/майстар, экс/міністр, метэа/ўмовы, контр/наступленне, контр/атака, контр/адмірал, макра/космас, макра/свет, гідра/цэнтраль, віцэ/канцлер, хрома/літаграфія, цынка/графія, обер/лейтэнант, обер/кандуктар, авія/сувязь, аўта/слесар, кілават/гадзіна, тона/кіламетр, сацыял/дэмакрат, праца/дзень, генерал/лейтэнант, школа/інтэрнат, плашч/палатка, думкі/хмары, гуслі/самаграі, маланка/бліскаўка.

Заданне 8. Адзначце памылковае ўжыванне паронімаў.

1) перакладзены верш на іншую мову;

2) гэты верш перакладзены на музыку;

3) у лузе ўвесь дзень гудуць працоўныя пчолы;

4) наш народ самы працавіты ў свеце;

5) у 30-я гады пачалася драматычная творчасць К. Крапівы.

Заданне 9. Дапішыце прапушчаныя канчаткі.

Паўтар.. тыдня, тры нов.. кніг.., дзве цэл.. і чатыры дзесят.., сто два вучн.., чатыры доўг.. кіламетр.., нуль цэл.. і сем дзесят.., сорак два працэнт.., тры пят.. працэнт.., шэсць сот.. .

Заданне 10. Адзначце словы з постфіксам -цца.

Падбіраецца, строіцца, расцярушваецца, перацягвацца, падвязацца, каціцца, выспацца, злятаюцца, нервавацца, перавучвацца, спыняецца, утвараюцца.

Заданне 11. Адзначце сказы са звароткам, пастаўце патрэбныя знакі прыпынку.

1. О Радзіма табою напоўнена сэрца да краю! 2. Не хваліся ты сваім шчупаком. 3. Ой дарогі вы дарогі колькі мы вас абышлі. 4. Мы вандроўнікі вярталіся ў вёску. 5. Эх ты песня салаўіная слухаць бы цябе ўвесь дзень. 6. Ты будзеш жыць мой край.

Заданне 12. Знайдзіце сказы з граматычнымі памылкамі і выпраўце іх.

1. Рукі маці самыя пяшчотнейшыя. 2. Наша праца цяпер больш адказная. 3. Ночы ў жніўні сталі халадней. 4. Бабуля крыху старэй за дзядулю. 5. У бібліятэку паступілі найноўшыя даведнікі. 6. Золата даражэйшае за серабро. 7. Новы раман цікавейшы папярэдніх. 8. Дуб быў вышэй за бярозу. 9. За паваротам лодка паплыла хутчэй.

Заданне 13. *Не, ня* ці *ні*?

1. Дарога (не, ня, ні)колі (не, ня, ні) адпачывае — (не, ня, ні) ўдзень, (не, ня, ні) ўночы. 2. Улетку (не, ня, ні) пасееш — увосень (не, ня, ні) збярэш. 3. (Не, ня, ні)хто (не, ня, ні) ведае свайго лёсу наперад. 4. (Не, ня,

ні) памыляецца той, хто (не, ня, ні)чога не робіць. 5. (Не, ня, ні) паспытаўшы дрэннага, (не, ня, ні) ацэніш добрага.

Заданне 14. Пастаўце адпаведную лічбу (1 — аднародныя азначэнні; 2 — неаднародныя азначэнні). Пастаўце, дзе трэба, знакі прыпынку.

1. Бусел здаецца нам неад'емнай часткай беларускага сялянскага пейзажу. ()
2. На небе гуляла вясёлае ласкавае сонца. ()
3. Быў ветраны халодны вечар. ()
4. Яны ішлі па бязлюдным засыпаным снегам парку. ()
5. На змену ночы прыйшоў ясны сонечны дзень. ()

Заданне 15. Раскрыйце дужкі, устаўце прапушчаныя літары і пастаўце, дзе трэба, знакі прыпынку.

Гэтай сустрэчы (з, са) сваім лёсам ён узрад..ваўся так нібы стрэўся з даўнім сябрам з якім развітаўшыся ў маладос..ці потым (доўга)доўга (не) бачыўся.

Яшчэ ў аўтобусе калі яго абыякавы поз..рк выпа..кова затрымаўся чамус..ці на звычайным кра..відзе што прамільгнуў паўз акно яму неяк нечакана падумалася што гэты звычайны для яго кра..від (не)каму такі родны і жаданы.

Тады ён і ўспомніў пра свой лес вось пра гэтую вуз..нькую (напаў)зарослую дарогу якая аб..ехаўшы пару сасонак што выб..глі як (не) пад самыя колы хаваецца нібы ратуючыся ад спёкі пад густыя і з..лёныя шаты дрэў. А ў гады яго маладос..ці гэтая вуз..нькая даро..ка была адзіным нібы парадным уваходам у лес і ён ведаў тады кожнае дрэва каля яе. Цяпер (жа) калі ён з дарогаю ува..шоў пад шаты лес які за гэты час павышэў і пастарэў здаўся яму чужым у ім ён (не) ведаў н.. дрэў н.. кустоўя іх н.. сцежак якія пратапталіся ўжо без яго.

Заняты сваімі гара..скімі справамі ён рэ..ка наведваўся ў сваю родную вёску. Відаць і зараз (не) выбраўся (б) ён (не) выкруціўся са (што)дзё..най гара..скої мітусні калі (б) (не) такая ва..кая і прыемная нагода сёлета (як)раз спаўнялася два..цаць год як яны развіталіся (з, са) школаю і таму ўвесь іхні клас горача па..трымаў думку сабра..ца разам у роднай дзесяціго..цы.

Паводле Я. Сіпакова

Кантрольная работа № 4

Заданне 1. Раскрыйце дужкі, растлумачце правапіс слоў.

Бе(с,ш)чалавечны, ро(с,ш)чына, до(шч,ждж), добру(с,ш)скі, бя(с,з)-крыўдны, (с,ш)часце, парахо(дс,ц)тва, (с,ш)чарсцвець, лё(х,г)кі, чэ(с,ш)кі,

Рэпазіторый БДПУ

са(с,ш)чапіць, лі(ц,дс)кі, ра(с,з)пачаць, у(с,ш)чуваць, цера(с,з) хату, дзя(ц,дз)ька, па(д,т)пісаць, грама(дс,ц)тва, дро(б,п), ра(с,ш)чапіць запалку, пру(х,г)кі, да(ш,с)чэнту, ра(с,ш)чоска, на вярова(ц,ч)цы, ле(дз,ц)ь, цера(з,с)палосіца, пра(жс,шс)кі, бара(ц,дз)ьба, а(д,т)крыць, пра(з,с) плот, паро(г,х), пры да(ц,ч)цэ, францу(з,с)кі, па(д,т)кладка, ісці (с,з) поля, бе(с,з)падстаўны, гара(дс,ц)кі, выру(п,б)ка, пя(с,ш)чота, про(з,с)ьба, пецярбур(г,х)скі.

Заданне 2. Устанавіце адпаведнасць паміж словам і колькасцю прыставак і суфіксаў у ім. Адказ запішыце.

А. Апавіць.	1) няма прыставак, тры суфіксы;
Б. Ападанне.	2) дзве прыстаўкі, два суфіксы;
В. Апазнаваць.	3) адна прыстаўка, адзін суфікс;
Г. Апавядальнік.	4) дзве прыстаўкі, адзін суфікс;
	5) адна прыстаўка, два суфіксы.

Заданне 3. Адзначце групы аднакаранёвых (роднасных) слоў.

1) іржа, іржышча, іржавы;
2) ваўкаваты, ваўчаняты, воўк;
3) дзівак, дзівосы, дзівіць;
4) бараніць, баранка, баранчык;
5) вата, ватоўка, ватрушка;
6) столік, застольны, столь;
7) абуць, разуць, абутак.

Заданне 4.

а) ад асновы інфінітыва ўтварыце ўласцівыя беларускай мове дзеепрыметнікі. Запішыце ў пачатковай форме.

Нанесці, адчуць, разліць, затуманіць, вышыць, загарэць, напоўніць, зведаць, ацалець, пасохнуць, расчыніць, прасеяць, расплавіць, пабялець, падрыхтаваць, схаваць, купіць, парыжэць, пабіць, пажаўцець, збялець, заклеіць, прымяць.

б) адзначце дзеепрыметнікі, утвораныя пры дапамозе суфікса -*н*-.

Сплецены, вырублены, выпрацаваны, прытомлены, адкормлены, завезены, засыпаны, пасеяны, праверaны, задуманы, засяроджаны, спалоханы, заклеены, правеяны, пабелены, супакоены, прастуджаны, запатрабаваны, зроблены, змарнаваны, узмоцнены, прывучаны, адпраўлены, вытканы, паказаны, куплены, напоўнены, растоплены.

Заданне 5. Адзначце нумары сказаў, у якіх выдзеленае слова з’яўляецца дапаўненнем.

1. Цягнік спыняецца на ***гэтай*** станцыі ўсяго на адну хвіліну. 2. Сосны раскінуліся на пясчаным узгорку ***ўскрай*** лесу. 3. Скрозь ***галіны*** цікуе месяц малады. 4. К нам прыйшла яна, слаўная ***песня*** Купалы. 5. Чытанне навуковага ***тэксту*** хутка стамляла. 6. Праспект — найпрыгажэйшая ***магістраль*** беларускай сталіцы. 7. Прафесія ***шахцёра*** зрабілася цяпер на

Репозиторий БГПУ

Беларусі адной з самых пачэсных. 8. Маці тупала каля ***стала***. 9. Бацька мой быў шчыры ***вартавы*** лесу. 10. ***Крынічкі,*** ціхія крынічкі, як я люблю вас! 11. Дарога, як ***струна,*** працягнулася па спакойнай і роўнай мясцовасці. 12. Кожная рака мае свой ***нораў.***

Заданне 6. Адзначце прыметнікі, у якіх пішацца дзве літары *н*:

Алавян..ы, імен..ы, аўсян..ы, лебядзін..ы, юн..ы, паслярэформен..ы, саламян..ы, салаўін..ы, клятвен..ы, палымян..ы, свін..ы, гасцін..ы, гартан..ы, паўдзён..ы, арлін..ы, ураган..ы, поймен..ы, люстран..ы, ячмен..ы, драўлян..ы, чырвон..ы, камен..ы, вагон..ы.

Заданне 7. Адзначце лічэбнікі, якія змяняюцца па ліках.

Адзін, першы, сёмы, сто, паўтара, мільён, пяцёра, соты, абодва, тысячны.

Заданне 8. Падкрэсліце правільны варыянт.

Васьмідзесяццю студэнтамі — васьмюдзесяццю студэнтамі; узяць на паўтары гадзіны — узяць на паўтара гадзіны; глыбіня каля двухсот метраў — глыбіня каля дзвесце метраў; трымацца абедзвюмя рукамі — трымацца абедзвюма рукамі; ад чацвёртага дома — ад чацвёртага дому; добрых тры кіламетры — добрыя тры кіламетры; тры сёмых вядра — тры сёмыя вядра.

Заданне 9. Вызначце тып аднасастаўнага сказа (сказаў).

1. Ноч. Зоры на цёмным небе. 2. Шануй бацьку з маткай: другіх не знойдзеш. 3. Паветра жывое ўдыхаю, па сцежках ступаю ў гаі. 4. Дом здалі якраз пад Новы год. 5. Усе лужыны ўночы зацягнула лядком. 6. Было на каня, будзе і на пугу. 7. У гэтых мясцінах вырошчваюць лён. 8. Снежная пустыня. Цішыня.

Заданне 10. Знайдзіце сказы з граматычнымі памылкамі і выпраўце іх.

1. Спелая маліна так і цягнула да сябе. 2. Нам пашылі паліто ў новым атэлье. 3. ЛіМ надрукавала новыя вершы Ніла Гілевіча. 4. Знайшлі грыбны неруш. 5. Заява паступіла ў Віцебскае гарана. 6. Такая непаседа мой брат. 7. Бабуля прынесла нам малое кацяня. 8. Мама хоча перасадзіць клубніцы. 9. З гэтым плаксам Валодзем адны клопаты. 10. Новы ЛЭП забяспечыць энергіяй наш раён. 11. Доўгі цень падаў ад суседняга дома.

Заданне 11. Адзначце, у якім выпадку даецца правільнае азначэнне слова лексіка.

1. Лексіка — раздзел мовазнаўства, які вывучае сукупнасць слоў мовы.
2. Лексіка — гэта слоўнікі сучаснай беларускай мовы.
3. Лексіка — сукупнасць усіх слоў пэўнай мовы.
4. Лексіка — гэта ўстойлівыя спалучэнні з цэласным значэннем.
5. Лексіка — гэта сукупнасць усіх моўных адзінак.

Заданне 12. Знайдзіце сказ з простым дзеяслоўным выказнікам. Выпішыце выказнік.

Репозиторий БГПУ

1. Мне хочацца паказаць табе горад.

2. Луг ужо даўно скошаны.

3. Мы будзем вывучаць сусветную мастацкую культуру.

4. А зіма, сынок, і праўда дужа сярдзітая стаяла.

5. Кругловінай называўся невялічкі грудок на мохавым балоце, зарослы маладым дубняком і арэшнікам.

Заданне 13. Устаўце прапушчаныя літары, раскрыйце дужкі і пастаўце, дзе трэба, знакі прыпынку.

Кожны з нас мае сваё дзяцінства. Яно як мы самі як і наша жыццё рознае. Дзяцінства пера..шло ў юна..тва, а затым у сталасць. Усё самае дарагое ў сэр..цы і пам..ці з чаго як сп..ваецца ў вядомай песні пачынаецца (Р,р)адзіма хата з роднымі вокнамі вуліца ў засенні бэз.. груша пад акном якую магчыма пасадзіў яшчэ прапрадзед рэчка без якой (не)магчыма ўявіць сабе далёкае звонкае лета…

Маё дзяцінства (перш)наперш знітавана з лесам. Наша вёска з аднаго бок.. сваімі сядзібамі агародамі выходзіла да вялізнага балота за якім быў лес. Прырода тут асабліва рас..чодрылася і стварыла на зямлі казачнае месца.

Кожная новая вясна для нас хлапчукоў пачыналася з гэтага лес.. . Напэўна вабіла нас сюды (не) ўсвядомленае тады пачуццё радасці ад сустрэчы з прыродай якая абуджаецца. Гэтае абуджэнне тут у лесе ішло асабліва бурна.

М. Шыманскі

Заданне 14. Адзначце складаназалежныя сказы з дадзенымі дапаўняльнымі часткамі.

1. Не рабі другому, што не люба самому. 2. Дарагая тая хатка, дзе радзіла мяне матка. 3. Мір, ціша і лагода былі там, дзе раслі дзьмухаўцы. 4. Не ведаю, ці хопіць мне грошай на гэта падарожжа. 5. Хто то быў, адсюль зразумець было нельга. 6. Потым цемра патроху пачала рассейвацца, нібы наставаў новы дзень. 7. Выйшлі ўсе тыя на сцэну, хто граў.

Заданне 15. Спішыце сказы, пастаўце патрэбныя знакі прыпынку і растлумачце іх.

а) 1. Ах вярба мая вярба вербачка вярбінка! Ах якая ж у цябе зялёная хусцінка! 2. Варушыся. Но пайшоў буланы! 3. О дні маладыя вясны! 4. Эх прыгажосць! ускрыкнуў Максім. 5. О Радзіма табою напоўнена сэрца да краю. 6. Эх ты лета гарачае бурнае! Ажыўляеш ты поле і луг! 7. Ой не плач ты мой сокал засні! 8. Ай яй яй Якое хараство!

б) Настаўнік павітаўся адказ на прывітанне далі колькі хлопчыкаў якія ўжо вучыліся ў школцы.

Што ж вас так мала спытаў іх Лабановіч.

Яшчэ прыйдуць адказаў адзін са старэйшых.

Заўтра будзе болей дадаў другі.

А вы дзеткі яшчэ першы раз прыйшлі да школкі мякка прамовіў настаўнік да малых.

Тыя апусцілі вочы і толькі адзін самы храбры прамовіў кароткае

Але.

Я. Колас

Кантрольная работа № 5

Заданне 1. Устаўце замест кропак патрэбныя літары.

Тадэ..уш, тваіх ..ачэй, ..участак, ад..мжэць, у высі ..мкнуцца, ..мгла, ..ойкаць, на ..льдзіне, хутка ..мчацца, з ..ржышча, за..облачны, ..унук, на ..мгненне, у ..агні, аб..лгаць, ..ой, ..оканне, ..окаць, ..окскі, ..акно, На..уменка, ..оптам, па..мкнуцца, ..обыск, у..огуле, вока..мгненна, на ..лбе, ..опіс, сняжынкі ..рдзелі, ..облака, па..ук, святая ..мша, ..уюцца, па..мчаць, убачылі ..льва, ..унія, на..лгаць, ..одпуск, ..охра, ..ржаны хлеб, ..опера, ..уха, ..офіс, з ..ржой, шмат..образны, ..оптыка, ..оптам, ..опус, Лары..он, дрот ..ржавы, ..ордэр, ..ось, ..уюн, на..одшыбе, глухія ..мшары, за..очнік, ..охаць, ..акруга, на..огул, На..ум, ..узел, ..азёрны, бела..усы, ..мкнуцца наперад, ..упрысядкі, ..усмятку.

Заданне 2. З дадзеных варыянтаў вымаўлення падкрэсліце нарматыўныя.

Бя[з]шкодны – бя[ш]шкодны; радуе[ш]ся – радуе[с’]ся; а[ч]чапіць – а[д]чапіць; [з’]дзеклівы – [з]дзеклівы; дасве[д]чанасць – дасве[ч]чанасць; перапі[с]чык – перапі[ш]чык; прая[з]джаць – прая[ж]джаць.

Заданне 3. Раскрыйце дужкі.

(Н,н)асовічаў (С,с)лоўнік, (Е,е)ўрапейская (Т,т)урцыя, (П,п)еруновы (С,с)трэлы, (С,с)ізіфава (П,п)раца, (Дз, дз)ень настаўніка, (Дз,дз)ень (С,с)устрэчы (В,в)ыпускнікоў, (Дз,дз)ень (А,а)дкрытых (Дз,дз)вярэй, (Т,т)ыдзень (С,с)лавянскай (П,п)ісьменнасці і (К,к)ультуры, (П,п)равабярэжная (У,у)краіна, (Дз,дз)ень (Р,р)адыё, (С,с)аламонава (Р,р)ашэнне, (З,з)аходняя (Б,б)еларусь, (С,с)уботнік, (А,а)лесіны (Л,л)ялькі, (Дз,дз)ень (Н,н)араджэння мамы, (М,м)агдэбургскае (П,п)рава, (О,о)рдэн «(З,з)нак (П,п)ашаны», (В,в)уліца (Р,р)аманаўская (С,с)лабада, (Т,т)раецкае (П,п)радмесце, (Г,г)рамадзянская (В,в)айна, (Д,д)акастрычніцкі (П,п)ерыяд, (В,в)остраў (З,з)ямля (Ф,ф)ранца-(І,і)осіфа, (А,а)ўгіевы (С,с)тайні, маленькія (Г,г)агарыны, (Б,б)азедава хвароба, (К,к)рымская вайна, (Д,д)ругая (С,с)усветная вайна.

Заданне 4. Выбраць назоўнікі, у якіх адбываецца чаргаванне зычных пры ўтварэнні формы адзіночнага ліку меснага склону.

Агарод, стог, нож, архіпелаг, паход, лаванда, пробка, геолаг, воблака, кукуруза, суседка, іголка, вазок, сцяг, Змітрок, снег, вораг, казка, дубок,

Репозиторий БГПУ

філолаг, асвета, пазуха, засуха, крык, абмалот, касец, яблык, сваяк, рука, каша, юнга, брыгада, сэрца, кніга, луг, лавачка, Алег, вузельчык, ліцейшчык, аміяк, камбрыг, ткачыха, вольха, доўг, круг, хірург, мозг, сход, жах, поспех, завіруха, пакута, раніца, мяцеліца, птах, жаніх, кантраст, азарт, чарада, падлога, смуга.

Заданне 5. Вызначце прыметнікі, якія не ўтвараюць ступеней параўнання.

Добры, радасны, ціхі, сакавіты, халаднаваты, пераможны, дажджлівы, барадаты, бледна-ружовы, сціплы, дрэнны, малы, вялікі, жоўценькі, жывы, ветлівы, любімы, махнаты, вішнёвы, рабы, марозны, слушны.

Заданне 6. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца лічэбнікамі.

1. У кожнай *тройцы* быў чорны конь. 2. *Тры* кіламетры — гэта не так далёка. 3. Прайшлі з *дзесятак* вёрст. 4. *Адны* суткі пройдуць хутка. 5. Атрымаў па хіміі *васьмёрку.* 6. Знойдзеш на *сотай* старонцы. 7. *Тысячу* разоў паўтаралі. 8. Не адну *сотню* кіламетраў праехалі. 9. Усе *трое* дзяцей прыбеглі ў хату. 10. Гэта прадукцыя *першага* гатунку.

Заданне 7.

а) Адзначце дзеясловы, якія ў форме 3-й асобы множнага ліку цяперашняга ці будучага часу ўжываюцца з канчаткам *-уць (-юць).*

Залежаць, ляцець, адзначаць, знайсці, есці, клеіць, абветраць, абнадзеіць, агледзець, адабраць, пячы, ненавідзець, вярцець, казаць, прэміраваць.

б) Адзначце дзеясловы, да якіх пададзена адпаведная форма дзеепрыслоўя.

Шукаць – шукаўшы; зрабіць – зрабіўшы; смяяцца – смяяўшыся; прыглядацца – прыглядаўшыся; адаслаць – адаслаўшы; разгарнуцца – разгарнуўшыся; убачыць – убачыўшы; бараніць – бараніўшы; малоць – малоўшы; выказаць – выказаўшы.

в) Адзначце спалучэнні слоў, у якіх выдзелены дзеепрыслоўі.

1) крыху *пасядзеўшы;*
2) жылі *прыпяваючы;*
3) *нягледзячы на* абставіны;
4) *углядаючыся* ў цемру;
5) *дзякуючы* намаганням;
6) *схіліўшы* галаву;
7) стаяў нібы *акамянеўшы;*
8) стаяў *сумеўшыся;*
9) чытала *лежачы;*
10) *прабегшы* з кіламетр.

Заданне 8. Адзначце спалучэнні, якія пішуцца ў тры словы.

Дзе (ні) дзе, дзень (пры) дні, дзень (у) дзень, душа (у) душу, калі (ні) калі, крыж (на) крыж, мала (па) малу, нага (у) нагу, не (да) смаку, не (за) доўга, не (з) рукі, шыварат (на) выварат, не (пад) сілу, не (па) мойму, не (у) забаве, не (да) твару, усё (ж) такі, не (у) папад, не (у) меру, не (на) жарт, не (у) спадзеў, па (за) ўчора, перш (на) перш, раз (по) раз, слова (за) слова, у (рэшце) рэшт.

Заданне 9. Пастаўце, дзе трэба, працяжнікі ў сказах.

1. Луг зялёны. 2. Прыпяць рака-казка, легенда. 3. Туман што малако. 4. Умець за плячыма не насіць. 5. Слова ў мастацкім творы гэта чарадзейны знак. 6. Песня вялікая сіла! 7. Дарога ўжо як праспект. 8. Уладзік шмыг у дзверы. 9. Возера не хуткаплынная рака. 10. Станцыя хоць куды. 11. Сэрца ж дзявочае не з каменю. 12. Пеця, безумоўна, добры хлопец. 13. Грыбоў хоць касой касі. 14. Васеў сын, здаецца, начальнік на чыгунцы. 15. Грош цана такой рабоце. 16. Цікавы субяседнік Васіль Пракопавіч. 17. Мы людзі свабодныя. 18. Я сын зямлі, нашчадак хлебаробаў. 19. Выдатная пасада быць на зямлі чалавекам. 20. Наша хата дзесятая ад школы.

Заданне 10. Падкрэсліце ў дужках тое слова, якое падыходзіць па сэнсе.

1. Яна была вельмі (эфектыўнай, эфектнай) жанчынай.
2. Хлопчык прыгладзіў свае (віхравыя, віхрастыя) валасы.
3. (Бурачны, бурачковы) колер не вельмі ёй пасаваў.
4. Маці падрыхтавала (сытны, сыты) сняданак.
5. Бабуля спякла (імянінны, імянны) пірог.
6. (Паказальныя, паказныя) выступленні фігурыстаў закончыліся познім вечарам.

Заданне 11.

а) Падкрэсліце словы, якія адносяцца да пасіўнай лексікі.

Скібка, цыркуляр, варштат, відок, гайдук, бурун, клавіш, піянер, касманаўт, дылер, дызель, доўбня, палкаводзец, янычар, ярмо, лёкай, спраўнік, асадка.

б) Пастаўце ў дужках адпаведную лічбу: 1 — гістарызм, 2 — архаізм.

Лікбез (), штандар (), варунак (), атрамант (), дзясніца (), сямігодка (), дзядзькаванне (), кляса (), газэта (), рамёны (), нэп (), тлумач (), губком (), соцкі (), валока ().

Заданне 12. Адзначце словазлучэнні.

Каля самай вады, чуўся шчэбет, некуды спяшаецца, вецер шуміць, свежым ручніком, давайце выбірацца, у бок вакзала, няхай падумае, больш цёплы, вецер у полі, сорак пяты, дзякуючы абставінам, вельмі цёплы, нягледзячы на дождж, спадніца міні, весела спявалі, цікавая кніга, жаданне адпачываць, плакаць ад крыўды.

Репозиторий БГПУ

Заданне 13. Адзначце нумары сказаў з адасобленымі азначэннямі.

1. Адным словам, спрытная Валя была.
2. Пад вечар пачаўся дождж, вялікі, доўгі.
3. Папалуднаваўшы, яны вырашылі адпачыць.
4. Флора, або расліннасць, Белавежскай пушчы цікавіць многіх.
5. Вясёлыя і бадзёрыя, мы вяртаемся дамоў.
6. Тады, вясною, непрыемнасці здаваліся не такімі крыўднымі.
7. Раніца выдалася ў той дзень сонечная, ласкавая.
8. Час ад часу траплялася балотца, трохі падсохлае, з купінамі, з асакой.

Заданне 14.

а) Прывядзіце да наступных спалучэнняў беларускія адпаведнікі.

Тяп-ляп и готово; пар костей не ломит; бить баклуши; переливать из пустого в порожнее; от горшка два вершка; рассыпаться бисером; при царе Горохе; извиваться ужом; с большим опозданием; лезть из кожи вон; пускать пыль в глаза; по труду и честь.

б) Знайдзіце ў сказах фразеалагізмы, растлумачце іх значэнне і вызначце сінтаксічную ролю.

1. Дубок быў на сёмым небе ад радасці. 2. Як вокам акінуць — пшаніц ізумрудныя гушчы, налітыя сонцам, хвалююць зямлі небакрай... 3. Хлапчук той нічым асаблівым не кідаўся ў вочы. 4. Людзям стала весялей жыць, і ўся гаспадарка адразу пайшла ўгору. 5. Да трэціх певуняў яна прастаяла ля вішні ў палісадніку.

Заданне 15. Устаўце патрэбныя літары, раскрыйце дужкі і пастаўце знакі прыпынку.

Калі вам (не)даводзілася бываць у Полацк.. то ўявіце сабе в..лікае паселі..ча што выцягнулася ўздоў.. Дзвіны. На яе ўзбярэж..а пры..шлі некалі (С,с)лавяне каб заснаваць тут новы горад. Паколькі гарады ставіліся ці як казалі раней «рубіліся» на берагах вялікіх рэк то кожнаму новаму паселі..чу давалі на..мен..е рэчкі якая ўпадала ў Дзвіну. Ад рэчкі Палаты і атрымалі назву першыя (С,с)лавянскія жыхары гэтых з..мель (П,п)алачане.

Разам з ба..вымі дружынамі (К,к)і..ўскага князя Алега (П,п)алачане хадзілі ў ла..дзях і стругах нават у далёкае (М,м)іжземнае мора. Але гэта быў мірны народ. Апрацоўваў зямлю пал..аваў на дзікіх звяроў вырабляў розныя рамесныя тавары. Полацкія майстры славіліся сваімі юв..лірнымі вырабамі футрам пянькою скурамі.

(На)жаль старажытныя (кнігі)летапісы (ня)шмат захавалі звестак пра Полацк таго часу. І ўсё(ж) мы ведаем пра першага (П,п)олацкага князя Рагвалода і яго знакамітую дачку Рагнеду. А сыны і ўнукі Рагнеды сталі пачынальнікамі многіх славутых княжа..кіх родаў якія правілі пазней і ў Полацк.. і ў Кіеве і ў Ноўгарадзе.

Полацк тым часам рос і будаваўся. Свайго найбольшага росквіт.. ён дасягнуў пры княз.. Ус..слав.. . Гэта быў (не)проста князь а як казалі ў народзе чарадзей. Слава аб Полацку разнеслася па ўсім свец.. . Рэдка хто адваж..ваўся пайсці на яго вайною з ім шукалі згоды і мір.. .

С. Тарасаў

Кантрольная работа № 6

Заданне 1. Адзначце прыметнікі, якія пішуцца разам.

(Жаўтавата) чырвоны, (жоўта) валосы, (звыш) магутны, (жыцця) радасны, (густа) пасаджаны, (густа) населены, (дабра) творны ўплыў, (паўночна) заходні, (абсалютна) новы, (сярэдне) вяковы, (жалеза) бетонны, сарака (пяці) гадовы, (літаратура) знаўчы часопіс, (складана) залежны сказ, між (земна) морскі круіз, (хлеба) булачны, (дастаткова) вядомы, (стара) славянскі, (дыяметральна) супрацьлеглы, (асіметрычна) размешчаны, (кісла) салодкі, (грашова) рэчавы, (бела) каменны, (двух) павярховы, (залаціста) аранжавы, (грос) майстарскі, (генерал) губернатарскі, (вагона) будаўнічы, (мала) вопытны.

Заданне 2. Адзначце словазлучэнні, у якіх назоўнікі маюцьканчатак *-у*(*-ю*).

1) Укладка асфальт..; 2) пліты тратуар..; 3) не чуў стук..; 4) не хапіла соус..; 5) кавалак кекс..; 6) студэнты інстытут..; 7) ружовы ад мароз..; 8) прыгажосць далягляд..; 9) не ведаць змест.. твора; прыём антыбіётык..; 10) на беразе канал..; 11) лыжкі з алюміні..; 12) няма ні агеньчык..; каля гэтага ляск..; 13) з боку лес..; 14) слоік мёд.. , 15) бохан хлеб..; 16) выйсці з музе..; 17) прытаіцца ў зацішк..; 18) на род.. напісана; 19) з век.. ў век; 20) папіць кісял.. .

Заданне 3. Адзначце сказы з памылковым ужываннем займенніка або склонавай формы займенніка.

1. Лес — жывая вопратка зямлі, её музыка. 2. Яшчэ ніколі дзядзька зроду не бачыў гэтулькі народу. 3. Сумна Васільку, бо не з кім пагуляць. 4. Хтось палюе на сініцу, нехта ловіць жураўля. 5. Нішто не парушала начной цішыні. 6. Той нечага не страціць, хто нічога не мае. 7. Бываюць моманты, якіх сябе ніколі не даруеш.

Заданне 4.

а) Адзначце пункты з памылковымі дзеяслоўнымі формамі.

1) ён належыў да князёў; 2) жыццё пацвердзіла; 3) ужо даследвалі мясцовасць; 4) хвораму палепшыла; 5) не мог разгледзіць; 6) сяляне пакутвалі ў пана; 7) праца знясіліла яго; 8) каморнік мерыў зямлю; 9) пабольшылі пограб; 10) засольвалі агуркі.

б) Адзначце трывальныя пары дзеясловаў.

Пісаць – дапісаць; расказваць – расказаць; перапісваць – перапісаць; ісці – хадзіць; ісці – перайсці; чытаць – прачытаць; распытваць – распытаць; абагачаць – абагаціць; красці – выкрасці; гаварыць – загаварыць.

в) Пастаўце дзеясловы ў форме 2-й асобы адзіночнага і множнага ліку.

Браць, ісці, несці, даць, забіраць, аддаваць, класці, есці, прыносіць, жыць, устаць, гнаць, сыпаць, сарваць, крыкнуць, здзекавацца, біць, выбіраць.

Заданне 5. Падкрэсліце правільны варыянт.

Ёдзісты раствор – ёдны раствор; дзевяцера камбайнаў – дзевяць камбайнаў; падзякаваць гаспадару – падзякаваць гаспадара; насміхацца з Максіма – насміхацца над Максімам; не можа даравацъ сябе – не можа дараваць сабе; ажаніўся на Марыі – ажаніўся з Марыяй; спазніўся праз цябе – спазніўся з-за цябе; хадзілі ў ягады – хадзілі па ягады;

Заданне 6. Адзначце сінанімічныя рады слоў.

1. Адначасова, разам, заадно, зараз. 2. Адчай, роспач, надзея. 3. Астатак, рэшта, зрэшты. 4. Блізка, недалёка, побач, пад бокам. 5. Рука, ручны, ручнік. 6. Вонкавы, знешні, знадворны, аконны. 7. Гадзіннік, хранометр, будзільнік, куранты. 8. Гучна, моцна, звонка, прарэзлівы. 9. Крыўдзіцца, абражацца, дзьмуцца.

Заданне 7. Перакладзіце на беларускую мову.

Поставить в условия, вода превращается в пар, поехать в деревню, ровно в пять часов, в четверть второго, поступить в секретари, сделать в насмешку, сказать в шутку, в пользу сестры, во весь рост, недостаток в витаминах, в двадцати километрах от Минска, сделаю ради вас, всё для победы, для общего дела, лес для строительства, ваза для цветов, мешок для картофеля, к утру собрались.

Заданне 8. Адзначце словы-амонімы:

1) *шашка* — вытачаны кружок для гульні ў шашкі і *шашка* — ручная халодная зброя са злёгку загнутым клінком, якой сякуць або колюць;

2) *сіроцтва* — адсутнасць бацькоў і *сіроцтва* — адзіноцтва, беспрытульнасць; пачуццё адзіноты;

3) *замерзнуць* — ператварыцца ў лёд або пакрыцца лёдам і *замерзнуць* — загінуць ад холаду або моцна азябнуць;

4) *заліцца* — пакрыцца вадой і *заліцца* — пачаць ствараць пералівістыя гукі, заспяваць, зайграць;

5) *ласка* — пяшчотнасць, цёплыя адносіны да каго-небудзь і *ласка* — невялікая драпежная жывёліна сямейства куніцавых.

Заданне 9. Адзначце нумары сказаў з правільна пастаўленымі знакамі прыпынку. Выпраўце пунктуацыйныя памылкі ў астатніх сказах.

Репозиторий БГМУ

1. Лісце ападала, і кружачыся ў паветры, мякка слалася на дол. 2. Невыразны шум набліжаўся ўзмацняючыся. 3. За кручай разліваючыся Дняпро шырэў. 4. Дзядуля хвіліны не мог пасядзець рукі склаўшы ці пастаяць, рукавы звесіўшы. 5. Хмурным асеннім днём, вяртаючыся з грыбоў я прысеў на ўзлеску на пянёк. 6. Альўэўскі пайшоў да касы, нават не паглядзеўшы расклад цягнікоў. 7. Пясчаныя гейзеры білі, несупынна і не муцячы вады. 8. Кашлатыя лапы елак нібы жалячыся, цягнуліся да агеньчыка. 9. Сонца цяжка і, не спяшаючыся, коціцца за гарызонт. 10. Ішлі яны не спяшаючыся выбіраючы глухія лясныя дарожкі. 11. Ішлі моўчкі, углыбіўшыся ў свае самотныя думкі. 12. Алень падыходзіў да каманднага пункта амаль не баючыся салдат.

Заданне 10. Падзяліце тэкст на сказы. Запішыце. Пастаўце патрэбныя знакі прыпынку.

Здарэнне

Паром мякка прытуліўся да драўлянага мосціка я памог жанчыне зматаць на слуп ланцугі «газік» адным рыўком выскачыў на бераг жанчына падзякавала мне і села ў машыну натужна зароў матор у пяску і «газік» выкаціўся на цвёрдую лугавую дарогу я доўга стаяў і глядзеў услед машыне яркія праменні ад фар калыхаліся між вербалозу пакуль не схаваліся ў лясным зарасніку людзі відаць аднекуль здалёку ехалі яны не ведалі пра здарэнне я ім таксама нічога не сказаў пра гэта навошта гаварыць пра тое ў што я сам не верыў.

М. Парахневіч

Заданне 11. Адзначце сказы з граматычнымі памылкамі. Памылкі выпраўце.

1. Хочацца, каб нашым людзям стала радасней жыць на гэтым свеце.
2. Самым паважаным чалавекам у нашым мястэчку быў тады дырэктар гімназіі.
3. Госці на гэтым вяселлі былі больш мілейшыя, чым нашы родзічы.
4. Не ўсе ведаюць, што граб цвярдзей іншых дрэў.
5. Спакуса ўзяць самы смачны кавалачак была большая за матчыну перасцярогу.
6. Сяброўства мацней сваяцтва.
7. Спакайней трэба ставіцца да заўваг сяброў і родных.
8. Нікога, даражэй маці, няма.

Заданне 12. На месцы пропускаў, дзе трэба, пастаўце працяжнік.

1. Жыць .. не мех сшыць.
2. Айсбергі .. гэта алмазы палярнага ззяння.
3. Асаблівы чалавек .. дзядзька Тамаш!
4. Слова без справы .. шум ветру толькі.
5. Пакой .. даволі prасторны і светлы.
6. Ігар Пятровіч, вядома, .. ужо інжынер.

7. Любімае краіны мы .. верныя сыны.

8. Надвор’е .. хоць з хаты не вылазь.

9. Стаў нам гэты дом .. як родны.

10. Парэчча .. слаўная мясціна, куток прыгожы і вясёлы.

Заданне 13. Знайдзіце сказы, у якіх дапушчана памылка ў каардынацыі дзейніка і выказніка. Запішыце выказнікі ў правільнай форме.

1. Нямала людзей схільна да роздуму і жыццёвай разважлівасці.
2. Вусцішна лапоча ля дома асенняе лісце.
3. Павел і Гена часта спрачаліся.
4. За вёскай цягнецца два даўжэзныя будынкі жывёлагадоўчай фермы.
5. Пасля поўдня Уладзік з дзядзькам Антосем выбраліся ехаць у лес.
6. Шумела возера разам з лесам ва ўсе поры года, а асабліва ўвосень.
7. Ніхто з нас не маглі дадумацца да такога рашэння справы.
8. Некалькі чалавек затрымалася на прыпынку.

Заданне 14. Пастаўце адпаведныя знакі прыпынку ў сказах з простай мовай.

1. У цябе Ясь добрая галава сказаў яму неяк настаўнік. Калі ты вырасцеш ты будзеш вялікім чалавекам.

2. Вядома згадзіўся Ясь не зусім разумеючы словы настаўніка калі я выраст у я буду вялікім…

3. Аб дывізіях Макараў назваў прозвішчы камандзіраў можаце не гаварыць…

4. Наша будучая аперацыя гэта я пакуль магу сказаць толькі вам камандуючы акінуў вачыма генералаў што сядзелі насупраць аперацыя ў якой будуць дзейнічаць вялізныя масы танкаў…

5. Ты ведаеш Ніна падбегла да яе Валя мне сніўся твой Аляксей.

Заданне 15. Адзначце сказы з некалькімі радамі аднародных членаў.

1. Не было ўжо ні руні, ні жаўранкаў над ёю, ні сонца.

2. Моўчкі, спакваля, але з крынічнай бруістасцю душы і роздуму, летуценна і крыху нават нясмела ўвайшоў у літаратуру Міхась Стральцоў.

3. Тыя гады прымусілі нас змалку дзён прывучыцца да плуга і касы, да пілы і сякеры, да молата і кавадла.

4. У суботу і нядзелю сотні машын, аўтобусаў, напоўненых людзьмі з кошыкамі і вёдрамі, вырываюцца з Мінска па ўсіх промнях дарог, што рассякаюць квадраты лясоў.

5. Песня і казка ходзяць у пары, сеюць па свеце дзівы і чары.

Заданне 16. Устаўце прапушчаныя літары, раскрыйце дужкі і пастаўце, дзе трэба, знакі прыпынку.

Рыгор Раманавіч Шырма належ..ў да тых людзей сы..шоўшыся з якімі нельга ўжо было ніколі рас..тацца. Розніца ва ўзросце (не)мела ніякага значэння. Ды яна і (не)а..чувалася калі гаворка заходзіла пра песню.

Прырода надзяліла яго б..здакорным слыхам і гэткім(жа) б..здакорным мастацкім густам. Аж (не)верылася што ён паходзіў з с..лян такой інт..лігентнасцю ве..ла ад яго асобы. Асабліва калі ён крануты сівізной у чорным д..рыжорскім фраку стаяў на сцэне перад кап..лай ва ўсёй сваёй красе стройна натуральна і ў той(жа) час (не)як вельмі выс..кародна бо вельмі(ж) выс..кародным было яго цудадзейства. Ніводнага лішняга руху ўсё дакладна ўзважана разлічана на такое(ж) дакладнае выканаўчае майстэрства. А яно ў хоры было вельмі высокім і дасканалым. Пра гэта (не)аднойчы пісала музычная прафесійная крытыка. Пра гэта све..чыць і той факт што Рыгору Раманавічу ахвотна аддавалі свае творы вядомыя кампазітары а..чуваючы што яны знойдуць у выкананні кап..лы самае найлепшае ўвасабленне.

А. Бачыла

Кантрольная работа № 7

Заданне 1. Падлічыце колькасць зычных гукаў у словах.

Здань, звар'яцеў, звар'яцець, брыльянт, каменне, добрушскі, каўказскі, смецце, спартсмен, з'езд, чэшскі, чэрвеньскі, мільён, адзваніць, паджылкі, дажджы, адзенне, яечка, іхні, абысці, абаўю, джынсы.

Заданне 2. Устаўце, дзе трэба, мяккі знак або апостраф.

Мен..шавік, п..едэстал, праваслаў..е, праніз..лівы, паўнапраў..е, пас..янс, лас..ён, прамен..чык, прэм..ер, раз..біць, саф..ян, сур..ёзны, касц..мі, сем..сот, Н..ю-Йорк, гдан..скі, Сант..яга, сардэл..ка, скраз..няк, трыс..цё, прыходз..це, прад..яўнік, кан..як, кур..ер, дз..муць, мыш..як, шэсц..сот, с..вітанне, Дз..якаў, Джаван..ёлі, Н..яса, В..етнам, Сін..хуа, Аліг..еры, суб..ект, трыл..ён, раз..бяр, шкел..ца, М..янма, Пыр..еў, пяцібор..е, перамен..ваць, інтэр..ер, соцен..ка, кін..ся, кастан..еты, завес..ся, накіп.., прас..цяг, прэс-пап..е, пагалоў..е.

Заданне 3. Ад наступных пар слоў утварыце складаныя словы, растлумачце правапіс галосных шляхам пастаноўкі націску.

Кіно і пракат; мала і метраж; лес і ахоўваць; высокі і ўраджай; высокі і якасць; добры і сусед; прырода і знаць; многа і том; дрэва і апрацоўваць; зямля і трэсці; плод і насіць; тонкі і валакно; тонкі і ствол (аб зброі); фота і камера; трэці і клас; высокі і эфектыўнасць; высокі і рослы; зычыць і дабро; добры і душа; роўны і права; круглы і твар; доўгі і нос; высокі і ідэя; высокі і родны; сіні і вока; вада і лячэбніца; рэдкі і зуб; ружовы і шчака; шырокі і плечы; абарона і здольнасць; сто і год; мова і знаць; слова

Репозиторий БГПУ

і злучэнне; дровы і секчы; роўны і мера; рэдкі і лес; сорак і год; мароз і ўстойлівасць; розны і колер; уласнік і дом.

Заданне 4. Падкрэсліце правільны варыянт.

Сквапны ранцье – сквапнае ранцье; рознакаляровая акварэль – рознакаляровы акварэль; прыгожыя карункі – прыгожы карунак; усерэспубліканскі перапіс – усерэспубліканская перапіс; адчыненыя дзверы – адчыненая дзвер; аўсяная крупа – аўсяныя крупы; дарагі кальe – дарагое кальe; акуратны запіс – акуратная запіс; прыгожая лань – прыгожы лань; салодкі сітро – салодкае сітро; моцная гар – моцны гар; яўны фальш – яўная фальш; маладое поні – малады поні; рознакаляровы мулінэ – рознакаляровае мулінэ; шэры гусь – шэрая гусь; легкавое таксі – легкавая таксі; рагатая зебу – рагаты зебу.

Заданне 5. Вызначце род назоўнікаў (ж — жаночы род, м — мужчынскі род, н — ніякі род, аг. — агульны род, мн. — множны лік, род не ўласцівы).

Бялізна, акраец, вуаль, лебедзь, алоэ, дзюдо, кальe, салямі, Ружаны, Ліда, Осла, Пеле, Гаіці, Асіповічы, Чылі, Лісі, Калахары, брыво, цень, каноплі, зараснік, вотруб’е, паводзіны, прыгаршчы, Уса, Днепр, Прыпяць, Нарач, Мухавец, Бяроза, Амазонка, Басфор, Туніс, дыктар, сірата, манто, грызлі, кулі, хіпі, івасі, плакса, гуслі, крупы, моладзь, атрад, квас, мазоль, неруш, дроб, яблык, шчаўе, птушаня, шампунь, манжэта, поступ, непагадзь, ВАК, непаседа, вароты, БАМ, НАН, МТС, ДАІ, ТБМ, прафесар.

Заданне 6. Утварыце форму інфінітыва ад наступных дзеясловаў і абазначце суфіксы.

Малюю, праветрываю, скідваю, абнадзейваю, здзекуюся, прадаю, арыентуюся, перапісваю, засяваю, прыпяваю, падтрымліваю, засушваю, выбіраю, разглядаю, даследую, прэміірую.

Заданне 7. Адзначце пропускі, дзе пішацца *не (ня), ні.*

1. Васіль даў зарок н^{1}.. хадзіць н^{2}.. да каго, н^{3}.. бачыцца н^{4}.. з кім, н^{5}..спынна весці свой клопат. 2. Заданне я н^{1}.. магла н^{2}.. выканаць, але н^{3}.. з кім н^{4}.. дзялілася сваімі сумненнямі, бо ведала, што гэта н^{5}..бяспечна. 3. Аксіння жыла дзеля дачкі, для яе н^{1}.. шкадавала н^{2}..чога: н^{3}.. сіл сваіх, н^{4}.. здароўя, н^{5}.. грошай. 4. Чаго толькі н^{1}.. перадумалі і н^{2}.. перагаварылі ідучы. 5. Яшчэ н^{1}.. раз у час трывожны ўспомню край, дзе мы раслі. 6. Куды б н^{1}.. ішоў ты і дзе б н^{2}.. быў, я да цябе масты масціў.

Заданне 8. Якім спосабам сувязі звязаны сказы ў тэксце? Вызначце сродкі сувязі.

Я падагнаў лодку да вострава. Востраў зарос алешнікам і ажыннікам. Было ціха, сонца садзілася ў ружовую хмарку, чорнымі слупамі таўкліся камары. Пра такую пару толькі і марыць рыбакі.

Аднак рыба не бралася, і я вырашыў паблукаць па востраве. Раптам у кустах зацокаў салавей. Я асцярожна пайшоў на яго голас. Салавей спяваў

Репозиторий БГПУ

голасна, не палохаючыся мяне. І толькі, калі я падышоў зусім блізка, на момант заціх. Ён сядзеў на тоненькай галінцы і незадаволена пазіраў на мяне: чаму, маўляў, перашкаджаеш? Мне стала сорамна. Я адышоў.

М. Капыловіч

Заданне 9. Устанавіце адпаведнасць паміж фразеалагізмамі і іх значэннем. Запішыце правільны адказ.

А. Кляваць носам.	**1.** Пакрыўдзіцца.
Б. Рабіць выгляд.	**2.** Прыкідвацца, прытварацца.
В. Надзьмуць губы.	**3.** Драмаць то апускаючы, то ўзнімаючы галаву.
Г. Разводзіць філасофію.	**4.** Зажурыцца.
Д. Валіць з хворай галавы на здаровую.	**5.** Адцягнена і шматслоўна разважаць.
Е. Аж пыл курэў.	**6.** Гаварыць упустую, дарэмна.
Ж. Кідаць словы на вецер.	**7.** Пра адчуванне холаду ад страху, моцнага хвалявання.
З. Мароз па скуры пайшоў.	**8.** Дарэмна траціць, неашчадна расходаваць.
	9. Сваю віну перакладваць на таго, хто не мае ніякіх адносін да яе.
	10. Вельмі хутка (пайсці, пабегчы, паехаць).

Заданне 10. Адзначце сказы, у якіх парушаны лексічныя ці граматычныя нормы беларускай мовы. Выпраўце памылкі.

1. У двухстах метрах ад вёскі пачыналася прыгожая зялёная дуброва.
2. Вялікая па тым часе плошча зіхацела ад пражэктараў, ліхтароў і рознакаляровых гірляндаў.
3. Лета — час дажджоў жаданых, бліскавіц і перуноў.
4. Мы з маці хутка прачыталі гэты цікаўны раман.
5. У дваццаці двух групах вучылішча паспяхова прайшлі першыя экзамены.
6. Старшыня нашага сходу адразу паведаміў, што кворум ужо прысутнічае.
7. Прывольны стэп апеты ў многіх народных песнях.
8. Наш сабака ўпарта бег па слядам зайца.

Заданне 11. Адзначце сказы з састаўным іменным выказнікам.

1. Лось — вялікі майстар прабірацца па балоце.
2. З гэтай вясны Мітрыч быў у іх за брыгадзіра.
3. Яна невысокага росту.
4. Конь усё яшчэ стаяў запрэжаны.

Репозиторий БГПУ

5. Сама не свая хадзіла Дар’я.
6. Жанчына была ў вясновым паліто.
7. Даніла стаў яму за бацьку.
8. Яшчэ да раніцы было далёка.
9. Юля гатова здаваць усе экзамены.
10. Вокны былі наўсцяж расчынены.

Заданне 12. Размясціце сказы так, каб атрымаўся тэкст. Дайце загаловак тэксту. Запішыце. У складаных сказах абазначце межы частак, пазначце сродкі сувязі. Пастаўце знакі прыпынку.

Чыстай вады было мала. Там дзе канал перасох бачны былі сляды падвод машын. Толькі перад Залессем пачалі часцей трапляцца палосы вады але зноў-такі ўкрытай дзе жоўтымі гарлачыкамі дзе травой-зараком а дзе трыснягом ці звычайным хвашчом. Дарога ўвесь час ішла паўз канал і з акна аўтобуса можна было добра разгледзець яго. Яшчэ кінулася ў вочы на беразе канала сям-там узвышаліся шэрыя збудаванні. Часам траплялася нешта накшталт масткоў або кладак з парэнчамі і без іх. Канал нагадваў старое пакрытае раскаю рэчышча. Іншы раз такія ўчасткі былі ўтаптаны сотнямі капытоў.

Заданне 13. Устаўце прапушчаныя літары і пастаўце знакі прыпынку. У складаных сказах падкрэсліце граматычныя асновы, укажыце від кожнага складанага сказа.

Я хачу правесці вас па зямлі якая для м..не і мабыць не толькі для м..не даражэйшая за ўсё самы ўтульны і чароўны кут.

Якая яна мая зямля? Гэта залатыя палі ..бажыны з сінімі вочкамі васіл(?)коў светлыя ад б..роз гаі што аглухлі ад птушынага звону і пушчы падобныя на гатычныя храмы пушчы дзе горда н..суць сва.. кроны алені.

Гэта ў мінулым г..раічная і (шмат)пакутная зямля. Бе..ліч разоў грукаталі па ёй кал..сніцы вайны. Але мы дзеці Беларусі ганарымся тым што ў гэтых в..йнах яна ніколі не была агрэ(с,сс)арам. Іншая справа што яна заўсёды мужна і да канца бараніла свой ачаг сваю праўду і веру.

Памяць маёй зямлі аб гэтым і ў (стара)даўніх гарад(?)ішчах і ў курганах пад якімі спяць яе абаронцы у барвовых быццам ад крыві мурах замкаў на палетках дзе працавіты плу.. часам выворвае каменную с..керу меч або гільзы апошняй вайны.

І перш за ўсё памяць маёй зямлі гэта людзі і іх вечная (не)ўміручая праца. Пранікні..еся любоўю да маёй роднай Беларусі людзі. Велічная і гордая яна таго вартая.

У. Караткевіч

Заданне 14. Адзначце рады, дзе правільна ўказана, ад якой асновы і якім спосабам утворана слова.

1) дабрыня ← добры (суфіксальны); 2) велічыня ← велічны (бяссуфіксны); 3) сустрэцца ← сустрэць (постфіксальны); 4) датэрміновы ←

Репозиторий БГПУ

тэрмін (прыставачна-суфіксальны); 5) велікан ← вялікі (суфіксальны); 6) па-брацку ← брат (прыставачна-суфіксальны); 7) паплечнік ← поплеч (суфіксальны); 8) высокаэфектыўны ← высока + эфектыўны (аснова-складанне); 9) прылёт ← лятаць (прыставачна-суфіксальны); 10) выраб ← рабіць (прыставачна-бяссуфіксны); 11) звяр'ё ← звер (суфіксальны); 12) шырока ← шырыня (суфіксальны).

Заданне 15. Пастаўце патрэбныя знакі прыпынку ў складаных бяззлучнікавых сказах.

1. Здавалася б справа ясная пішы праўду і будзе ўсё ў парадку.
2. Вось нарэшце зручны выпадак сусед вылажыў цэглу сушыцца а сам адышоўся.
3. Выпілоўваліся закрыліны па ніжнім краі разьбу можна было зрабіць сякерай і свярдзёлам гарадочкі зубчыкі адтуліны.
4. Выклікана гэта зразумелымі прычынамі посуд павінен быць не даражэйшы за фабрычны.
5. Мінулі азярцо зноў пайшлі кусты.
6. Кампазіцыя брам традыцыйная для твораў гэтага тыпу дзве створкі з паўкруглым верхам, раздзеленыя кожная на тры часткі.
7. Лазар Богша быў не проста выдатна знаёмы з тэхнікай перагародкавай эмалі ягоныя абразкі не саступаюць найлепшым узорам візантыйскага ўжытковага мастацтва, якія мелі сусветную славу.

Кантрольная работа № 8

Заданне 1. Якія гукі перадаюцца літарамі *з* і *с*? Размяркуйце словы ў табліцы.

Астраханскі, песня, пазбіраць, схітрыць, спі, паснедаць, згінуць, звярынец, зжаць, расчоска, свісток, шчасце, прыезджы, адгрузчык, пясчынка, смяешся, з жыта, апладысменты, пяскі, здзейсніць, поспехі, з шарыкам, з жывёлай, мінскі, разгінаць, зжоўкнуць, збіраць, змена, скеміць, расчуліць, здаць, з бурака, з салам, казка, звон.

[с]	[с']	[з]	[з']	[ш]	[ж]

Заданне 2. Спішыце сказы, раскрываючы дужкі.

1. Свіцязь натхняла (Адам Міцкевіч), а возера Нешчарда — аднаго з першых беларускіх пісьменнікаў (Ян Баршчэўскі) (Каратк.). 2. На некалькі гадоў хапіла хлеба (Каліна) (Багд.). 3. Каб пазбегнуць перавагі адной якой-небудзь з нацыянальных груп, веды выкладаліся на мове, на якую не прэтэндаваў ніводзін з існаваўшых народаў,— на залатой латыні. Да яе, праўда, спрытна прыстасаваўся Ватыкан, але гэта не перашкодзіла скарыстаць лацінку (Джардана Бруна), (Капернік), (Эразм Ратэрдамскі),

Рэпазіторый БДПУ

(Мікола Гусоўскі), (Казімір Лышчынскі), каго народы потым уславілі ў вяках (Э. Я.). 4. Аляксей Іванавіч пасміхаўся ў сваю рыжую бараду. Было. Усё было... Прадаваў свае вырабы камандзіру суседняга атрада даўняму сябру (Цімох Дзядзюля) (Шам.). 5. Адкрыўся новы Дом адпачынку пад (Магілёў) (Зв.). 6. Параска з (Башлыкоў) удваіх узнялі за колца века ў падлозе на кухні (І. М.). 7. Недзе шчымела няёмкасць... З кім-кім, а з (Дарошка), з (Казачэнка) можна было б абысціся лепш. Асабліва — з (Дарошка), з жанчынай (І. М.). 8. Андрэй (Кузьма) родны Хведар (Пр.). 9. Як пры (князь Усяслаў) — дзень вялікі, а луста малая. Як пры (князь Ягайла) — на кожную спіну бізун (Каратк.).

Заданне 3. Размяркуйце словы па спосабах словаўтварэння.

Узор: перагаварыць ← гаварыць (прыст.)

Перагаварыць, крык, спакуса, дабяла, выцерці, запятляць, выдых, уцяпліць, вучаніца, цудадзейнасць, хвала, бязвухі, часовы, сагітаваць, узімку, узорна, безбароды, бязлісты, уплыў, бескантрольны, звышмагутны, безбілетны, забава, звышцвёрды, летуценнік, забрукаваць, давеку, сплесці, спіс, спадылба, выветрыць, выварыць, усвядоміць, бесклапотна, замес, міжрадковы, уклеіць, бесперапынку, багнавы, упоцемку, хвалісты, цудам, цяслярскі, сагнуць, скрып, улік, умелец, саткаць, хмарны, хлапечы, выпрамяніць, спаднізу, хітрыць.

Заданне 4. Знайдзіце словазлучэнні, у якіх дапушчаны памылкі ў дапасаванні да роду і ліку назоўнікаў. Запішыце словазлучэнні правільна.

Карміць вотруб'ямі, многа журавін, свойскія жывёла, змярканне агарнула вёску, выдатныя паводзіны, у зарасніках вывеліся дзікія качкі, вылучаўся хітрыкамі, прыгаршча цукерак, мокрыя каменні, рыбная кансервы, аўсяныя крупы, свежыя цытрусавыя, незнаёмы Баранавічы, старажытная Гродна, малады Белаазёрск, глыбокае Свіслач, шакаладнае асарці, прыгожы бра, унушальнае дасье, прысуджанае гран-пры, мужчынскае кашнэ, чырвоны гваздзік, прыгожы Мічыган, аўстралійскі эму, новы ГЭС, замарожанае кальрабі.

Заданне 5. Раскрыйце дужкі.

Браць (пад)рад, (у)двух канспектах, адзенне (на)вырост, атрымалася (па)вашаму, (з)лёгку прыціснуць, (у)дзень нараджэння, цягнуць (што)сілы, знаходзіцца (пад)бокам, далучацца (з)малку, (так)сяк разабраліся, прыйсціся (да)спадобы, чытаць (па)польску, прамовіць (на)пышліва, схапіць (на)ляту, сумнявацца (у)сапраўднасці, (сяк)так справіцца, есці (па)трошку, (што)вечар збірацца, (у)дадатак да напісанага, ацэньваць (па)урочна, (па)учарашняму следу, павярнуць (у)лева, ускочыць (на)хаду, не разабрацца (з)ранку, (што)год разумнець.

Заданне 6. Перакладзіце выразы аднаслоўнымі беларускімі адпаведнікамі. Складзіце з гэтымі словамі сказы.

Домашнее животное или птица, родившиеся осенью; покрыться зелеными (озимыми) всходами; стоять на коленях; католический монастырь; дом лесника и его семьи; детёныш медведя; плохо видеть; житель уезда; удар грома; в этом году; калитка в сад.

Заданне 7.

а) Да іншамоўных слоў падбярыце беларускія адпаведнікі.

Авацыя, анархія, атэлье, дэфект, ілюстрацыя, кашнэ, п’едэстал, фрагмент, антыкварны, траўма, вакантны, манера, контур, ландшафт.

б) Падбярыце да беларускіх слоў і выразаў іншамоўныя адпаведнікі.

1. Прыстасаванне для праветрывання памяшкання. 2. Ломаная лінія. 3. Пункт найвышэйшага напружання, пад’ёму, развіцця. 4. Кіруючыя ўказанні, падрабязныя настаўленні, як выконваць што-небудзь. 5. Від скульптуры, у якой фігура выступае на плоскай паверхні менш чым на палову сваёй таўшчыні. 6. Вялікае памяшканне перад уваходам ва ўнутраныя часткі будынка грамадскага прызначэння. 7. Спосаб маскіроўкі, пры якім прадметы, будынкі, ваенная тэхніка фарбуюцца ў плямы рознага колеру.

в) Растлумачце значэнне іншамоўных слоў.

Эпідэмія, мантаж, эфект, камюніке, дырэктыва, дэсант, імітацыя, каталог, ліміт, амплуа.

Заданне 8. Спішыце, расстаўце знакі прыпынку, абазначце графічна дзеепрыслоўі і дзеепрыслоўныя звароты.

Нізкія воблакі шчодра пасыпаўшы снегам зямлю падняліся вышэй. Калі ўпадабае чорны бусел якое месца — кожную раніцу яго там сустрэць можна. Рыбу ловіць падпільноўваючы. Аднойчы ў поўдзень я стаяў на ўзгорку і глядзеў у неба шукаючы ў блакітнай вышыні таго, хто заліваўся песняй. Я глядзеў затаіўшы дыханне. Няўжо каршун цэліцца на жаваранка? Сусед пастаяў крышку, сам сабе нешта сказаў, а потым угнуўшыся знік. Углыбіўшыся ў свае думкі Базыль нічога не заўважаў і сядзеў на тым жа дубовым корані.

Заданне 9. Знайдзіце спалучэнні слоў, у якіх дапушчаны моўныя памылкі, і выпраўце іх.

1. Абагуліць факты. 2. Абагульніць назіранні. 3. Пускацца ў авантурызм. 4. Мой унук — акселератар. 5. Асвоіць жыццёвы ўрок. 6. Асвоіць замежную мову. 7. Асобныя заўвагі. 8. Асобая ініцыятыва. 9. Асабовы рахунак. 10. Бескарысная дапамога. 11. Выбарчая пасада. 12. Выбарныя органы. 13. Камандзіровачны пасажыр. 14. Камунікатыўныя службы. 15. Камунікатыўная функцыя. 16. Музычны голас. 17. Музыкальная натура. 18. Цікавыя набыткі маладых паэтаў. 19. Зберажэнне народных здабыткаў. 20. Немы крык. 21. Немы лес. 22. Павярхоўная парода. 23. Паверхневае дыханне.

Репозиторий БГПУ

Заданне 10. Адзначце складаназалежныя сказы з сузалежным падпарадкаваннем.

1. Лежачы ў пасцелі, Серафім параўноўваў тое, што чуў і бачыў учора або пазаўчора, з тым, што гаварыла сёння дапытлівая, шматвухая і шматмоўная вуліца.

2. Ён не ведаў, як паставіцца яму да сына, а галоўнае — як сын паставіцца да яго.

3. У поўдзень мы выбраліся з балота на невялічкі груд і прыпыніліся ў засені старой бярозы, каб адпачыць і падсілкавацца, бо ад ранку нічога не елі.

4. Тое, што ён прачытаў, ашаламіла, уразіла яго так глыбока, што ён хадзіў як сам не свой.

5. Падлесак, аднак, парадзеў за той час, як Хведар не бачыў яго, ці, можа, драбналессе павырастала ў ладныя дрэўцы бярэзніку, ляшчыны, асінніку.

6. Як ён і здагадваўся, поле было занята бульбяным палеткам, які пачынаўся ад самага ўзлеску.

7. Няма нічога благога ў тым, калі чалавек ступае на адну і тую ж сцежку двойчы і калі на яго ад гэтага находзяць успаміны.

8. Там нашы жаданні і думкі жывуць, туды хацеў бы ляцець я на крылах.

9. Ці таму гарую, што шукаў на свеце я святла і сонца і ўздыхаў па леце.

10. Мог, зморany, часам не пачуць, як зарападам зоры ў шыбы б'юць, як страсае вецер з дрэў расу, як бусел клепле раніцай касу.

Заданне 11. Вызначце сэнсавыя адносіны паміж галоўнай і даданай часткамі. Пазначце ў дужках від даданай часткі.

1. Нарач адносіцца да азёр, якія не зарастаюць раслінамі. (..) 2. Быў той час, калі хочацца маўчаць, нічога не думаючы і нікуды не спяшаючыся, глядзець удалеч. (..) 3. І стала прасіць маладое насенне, каб вецер узяў яго з сабою і панёс у аблюбаваную даль. (..) 4. І пра ўсё, што ёсць на свеце, лёгка гутарка пайшла. (..) 5. Дзе нядаўна яшчэ было балота, цяпер каласіцца жыта. (..) 6. Так пачыналася дарога ў новы дзень, у новы свет, хоць я тады зусім нічога яшчэ не ўмеў рабіць як след. (..) 7. Як мёд пчала збірае рупна ў соты, збіраем скарб з зямлі і з-пад зямлі. (..) 8. Людзі кажуць, што птушкам Млечны Шлях служыць сцежкай-пуцінай у вырай. (..) 9. Мароз такі, што скоўвае дыханне. (..) 10. Якая работа, такая і плата. (..).

Заданне 12. Выпраўце граматыка-сінтаксічныя памылкі.

1. У першы ж зімовы дзень ён захварэў пнеўманіяй.

2. З-за цябе мы спазніліся на цягнік.

3. Верка паспешліва падзякавала Рыгора, развіталася з усімі і выскачыла з хаты.

4. Я не хацела вас пакрыўдзіць, выбачайце мяне.

5. Волька нікому не паскардзілася: не хацела, каб над ёю смяяліся людзі.

6. Андрэй, іх адзіны сын, закахаўся і збіраецца жаніцца на Верачцы, мілавіднай дзяўчыне.

Рэпазіторый БДПУ

7. На пясчаным узгорку раслі тры стромкіх сасны.

8. Не верылася, што ў гэты час на зямлі адны людзі здзекуюцца над другімі, што існуе смерць, гора.

9. Наш дырэктар добра ставіцца і разбіраецца ў людзях.

10. Мы бываем вельмі няўважлівыя адзін к аднаму.

11. Раптоўна на мяне нахлынулі і расхвалявалі ўспаміны.

12. Пойдзеш заўтра па суніцы?

Заданне 13. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца ўдакладняльнымі членамі сказа.

1. На жаль, дарога была кепская *ў выбоінах*.
2. У вялізным пакоі абапал расчыненага ў сад акна *ў мяккіх крэслах* сядзелі дзве жанчыны.
3. Калісь *гадоў пяць таму* я тут ужо быў.
4. Сядзім, маўчым, думаем і раптам чуем галасы непадалёк *ля першай зямлянкі*.
5. У былым замку *ў Гродне* выключны па багацці і пазнавальнасці, вельмі ўмела пабудаваны музей.

Заданне 14. Выпішыце двухсастаўныя сказы.

Бор стары за сцяной усё шуміць ды шуміць. Гасяць, чуў я, пажары лясныя сустрэчным агнём. Павітаўшыся з усімі, Лабановіч сеў у больш спакойным месцы і стаў прыглядацца да гасцей. Гэткае моцнае дружбы ў свеце не знойдзеш нідзе. Прыйшло пісьмо ад Турсевіча. Чаго сабе не хочаш, таго і другому не жадай. Не бойся, дружа, бур і цішыні.

Заданне 15. Выпішыце сказы з ускоснай мовай.

1. Па мясцовым радыё перадалі, што вецер можа дасягнуць ураганнай хуткасці. 2. Аляксей падумаў радасна і нібы недаверліва: «Няўжо я дома? У Мінску?» 3. Бацька сказаў, што заўтра рана трэба ісці касіць атаву. 4. Абуджаны раскацістым гулам грому, вяз папытаўся ў бярозкі: «Чаму ты не спіш, дзетка?» 5. Хлопец спытаў, як яму хутчэй дабрацца да праспекта. 6. Настаўніца спытала, хто хоча адказаць на гэта пытанне. 7. Іван Васільевіч ласкава спытаў: «І доўга мы з табой вось так стаяць будзем?» 8. «Хутка збярэцца на навальніцу, — сказаў Аляксей і дадаў незадаволена: — А чалавек той мне не спадабаўся».

Заданне 16. Пастаўце патрэбныя знакі прыпынку.

а) 1. Памяць чалавека на жаль абмежавана ў сваіх магчымасцях.

2. Коні ведаеце такой старажытнай пароды якую зараз з агнём не знойдзеш.

3. Некаму можа паказацца што птушка не мае клопатаў.

4. Палавіну дарогі а гэта будзе вёрст пяць Пятрусь быў сярдзіты.

5. Гара як нам паведамілі называецца Маладзецкім курганам.

6. Некалі мы з бацькам помніцца натрапілі на неруш баравікоў.

7. Лось відаць не заўважыў нас.

8. Век не пражыць гэта ведае кожны без непакою без дум і турбот.

б) 1. Мякка зашамацела мокрае лісце і зноў усё сціхла.

2. Кароткі міг і вавёрка маланкай знікла ў вершаліне кашлатай хвоі.

3. Але вось зашамацелі кусты і на паляну выскачыў сабака.

4. Трымаўся невялікі марозік і пад нагамі ледзь чутна парыпваў снег.

5. Вада ў лодцы ўсё прыбывала і ніякая сіла ўжо не магла зараз спыніць яе.

6. Худы мышасты конік падбадзёрыўся, весела фыркнуў і сам пабег, па сваёй ахвоце.

7. У канцы вёскі чуўся плач, жаночыя крыкі ды высока над старымі ліпамі ўзвіхрыліся клубы чорнага дыму.

8. У аголеных кустах пашумліваў вецер і маркотна шуршэлі белыя струмені снегу ў парыжэлай траве.

Рэпазіторый БДПУ

Кантрольная работа № 9

Заданне 1. Устаўце літары *е* або *я*.

Л..чыць, с..ржант, н.. мог, н.. буду, в..с..лосць, н..лёгка, сцв..ржанне, п..йзаж, г..рань, к..фір, абм..ркаванне, п..лёстак, абан..мент, абл..дз..нявацъ, ..страбок, ..сакар, вас..мнаццаць, б..з слоў, м..дальён, ам..тыст, ал..ксандрыт, аб..зболіць, кац..лок, ба..злівец, зам..ць, вы..ва, з...млянка, сн..гавыя, б..спамылковы, сів..р, л..туценне, л..гальны, бег..мот, ален..ня, скл..роз, б..йсбол, бен..фіс, ваз..лін, цыф..рблат, сн..гіры, выдз..ўбці, вып..чка, прып..чак, п..раезд, ..фрэйтар, гал..рэя, Ес..нтукі, дз..сяты, леб..да, л..генда, л..сун, в..трак, ап..рэта, зан..падаць, з..фір, к..ліх, л..дз..ністы, кам..каваты, л..ўконія, л..мантаваць, по..с, за..ц, ц..гнікі, мак..донец, мал..рыя, ман..кен, марм..лад, магн..тызм, м..рцвячына, м..рэжка, м..цеж, м..нташка, паўм..тровы, м..тал, ап..кун, н..навісць, п..цярык, сяб..люб, падкле..ны, пл..бей, пл..яда, с..м’янін, уп..цярых, ц..церуковы, чацв..ртак, шав..люра, скальп..ль, с..квоя, см..ючыся, с..тчатка, цюб..цейка, план..тарый, Прып..ць.

Заданне 2.

а) Графічна пазначце ўсе значымыя часткі (марфемы) прыведзеных слоў.

Абавязак, абходчык, агрызак, беззямелле, воблачка, вудзільна, выпускніца, жаўток, жыхар, камяніца, бацькоўскі, зубчаты, галінасты, ласкавы, пранізлівы, запатрабаваць, недамагаць, вечарам, наспех, подбегам, злосць, бясшумны, саломінка, неабачлівы, прывычка, ажыццявіць, навушнікі, бяліла.

б) Пры дапамозе прыставак *з-*, *с-*, *раз-*, *рас-*, *без-* утварыце новыя словы. Правапіс прыставак растлумачце.

Аварыя, ідэя, канец, фарміраваць, крытыкаваць, эканоміць, расходаваць, імправізаваць, арганізаваць, поспех.

Клопат, іначай, мера, пачынаць, рэклама, твор, жаць, білет, пакараць, голад.

Заданне 3. Ад назоўнікаў утварыце прыметнікі пры дапамозе суфікса -*ск*-.

Агент, француз, чуваш, юнак, горад, паляшук, сакавік, Нью-Йорк, Парыж, Каўнас, казах, паштамт, завод, папуас, факультэт, беларус, Грынвіч, Арэнбург, студэнт, магнат, паўстанец, курд, латыш, матрос, Палессе, кліент.

Заданне 4. Пры спісванні ўстаўце, дзе трэба, прапушчаныя літары.

Балас..ны, доблес..ны, капус..нік, кантрас..ны, маёмас..ны, ма..штаб, міласэр..насць, пачэс..ны, план..тон, Краншта..т, праяз..ны, рамес..ны, пос..ны, фарпос..ны, пін..жак, пад'яз..ны, першас..ны, Шмі..т, трохмес..ны, Рэмбран..т.

Заданне 5. Знайдзіце ў словах памылкі, выпраўце іх і патлумачце.

Міхценне, дзёрскі, адказчык, ліджба, выяжджаць, пяшчынка, бейсбол, сустрэнешся, абязводжаны, махчымасць, на рэчцы, з'езджу, на фортаццы, аб'ешчык, адчыніць, дрохкі, лёгкі, здасца, у лотцы, у боццы, на клатцы, сшываць, даношчык, абуваесся, бязхмарны, зжаць, патказаць, стрыгчы, аб маладзьбе, барадзьбіт, адтуліна, медзь, узвышша, спаччына, скрыпнулі, фрагмент, воклатка, роўняць, салоткі, разшыць.

Заданне 6. Адзначце словы, якія не маюць канчаткаў.

Капэла, балота, хутка, варожасць, бягом, васьмёра, радуючыся, узрадавацца, восенню, воўк, паціху, крычаць, стомлены, стаміўся, стаміцца, глыба, глыбока, кімано, ніз, унізе, метро, дупло, вакол, бок, бокам, палена, капучына.

Заданне 7. Назавіце формы аднаго слова. Якое слова тут лішняе?

а) 1. На *чужыне* і камар загіне.
2. Не сунь носа ў *чужое* проса.
3. На *чужой* старане і вясна не красна.
4. *Чужая* душа — пацёмкі.
5. Хлеб, *чужым* нажом кроены, нясмачны.

б) 1. *Добры* пачатак — палавіна справы.
2. Добрае карэнне — добрае і насенне.
3. Добраму чалавечку добра і ў запечку, а якой благаце дрэнна і на куце.
4. Свет не без *добрых* людзей.
5. *Добра* там, дзе нас няма.

Заданне 8. Адзначце словы, якія пішуцца праз злучок.

Хто (сьці), (абы) хто, (абы) прыехаў, (абы) якавы, (абы) які, прыйшоў (такі), сказаў (бы), які (небудзь), чые (сьці), дзе (ж) ты быў, абы (каму),

Репозиторий БГПУ

абы (ў) каго, пакуль (што), (што) месяц, як (жа), (абы) куды, дзе (сьці), дзе (небудзь), усё (такі), усё (ж) такі, (абы) дзе, як (колечы), з (абы) якімі, зноў (такі), што (колечы).

Заданне 9. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску трэба ўжыць займеннік *табе.*

1. Я хацеў бы знайсці .. ў сваім будучым жыцці.
2. Усё .. я аддаваў: свае пачуцці, мары, словы.
3. .. знішчэннем пагражалі, а ты — жыла, а ты — тварыла, ты свету геніяў дарыла.
4. «Я буду .. чакаць», — чуліся апошнія развітальныя словы Ірыны.
5. Я пазнаю .. па тваёй ласкавай усмешцы.

Заданне 10. Адзначце спалучэнні слоў, якія не з'яўляюцца словазлучэннямі.

Перад класам, недалёка ад нас, побач з домам, дваццаць два, нягледзячы на дождж, брат і сястра, дзякуючы дапамозе, узлятае высока, жыта зжата, толькі сябры, самы новы, больш цёпла, яшчэ не быў, вельмі чулы, у адпаведнасці з прапановай, больш смачны, глыбокае возера, ля дома, пасадзілі нядаўна, яблыні і вішні, студэнты вучацца, добра плаваць.

Заданне 11. Выпішыце сказы з аднароднымі членамі. Падкрэсліце граматычныя асновы і аднародныя члены ў выпісаных сказах.

Сонца ўжо звярнула з поўдня, але свяціла горача. Начныя зоры, месяц поўны і хмарак белых караблі красою ззяюць непаўторнай для чалавека і зямлі. Не то ў смузе, не то ў трывозе, на дол паклаўшы доўгі цень, паціху журацца бярозы. Быў ясны летні дзень. Снягі схавалі ўсё: і зараснікі балот, і азярцы, і сцежкі баравыя, і шыр палёў калгасных, і лугі. Жонка заслала падсіненай, пругкай ад крухмалу прасцінай ложак сыну. Набрынялыя цёмныя хмары зацягнулі неба.

Заданне 12. Адзначце сказ, які з'яўляецца ў тэксце апошнім.

У сінюю бязмежную далеч бегла чыгунка. Летам, у спякотныя дні, над рэйкамі трымцела белаватая смуга. Чыгуначнае палатно здалёк, за які-небудзь кіламетр, здавалася ў такія хвіліны рэчкай, па якой гуляюць-пераліваюцца імклівыя хвалі. Колькі разоў, уведзеныя ў зман гэтым прыгожым міражом, мы, пасялковая басота, мералі крокамі гарачыя рэйкі, каб нарэшце дайсці да таго месца, адкуль пачыналася гэтае дзіўнае відовішча.

1. Таго, што называецца стэпавым прасторам, мы не бачылі.
2. Але ўсякі раз рэчка адступала, яна была заўсёды наперадзе, прайдзі хоць кіламетр, хоць два, хоць дзесяць…
3. Па рэйках імчаліся цягнікі.
4. Чамусьці з дзяцінства найбольш палюбіўся кавалак лесу, які вёў у суседняе сяло Макаўкі.

Репозиторий БГПУ

5. Далёкія гудкі цягнікоў падхоплівала звонкае лясное рэха і несла іх на сваіх крылах ад сасны да сасны, ад бярозы да бярозы.

Заданне 13. Спішыце, устаўляючы прапушчаныя літары, раскрываючы дужкі і расстаўляючы знакі прыпынку. Аформіце правільна цытаты.

Кузьма Чорны паўтараў гл..бокую і простую думку чалавек гэта цэлы свет. Калі малое дрэва кідае (т,ц)ень на вялікае зазначае Б. Сачанка вялікае дрэва таго проста не за..важае. П. Пестрак а..значыў што байка суровы жанр які вымагае тонкіх а значыць і шырокіх абагульне(н,нн)яў. Хлеб чорны хлеб жытні я ..чыра ўслаўляю прызнаваўся П. Броўка смачнейшай яды (па)праўдзе не знаю. Не варта абуджаць у сэр(?)цы тое што п..рагарэла ады(?)шло і пакінула толькі пачуц..ё жал.. аб (не)зваротным лічыў І. Дуброўскі.

Заданне 14. Пастаўце знакі прыпынку, устаўце патрэбныя літары, раскрыйце дужкі.

Сустрэча з ваўком

Гэтак і стаялі адзін перад адным. Чалавек і воўк. Абодва здран..велыя ад нечаканасці ад сустрэчы але страху адзін перад адным не а..чувалі. Чалавек шмат пабачыў іх шэрых добра ведаў іх і сілу і слабасць і нораў. (Тым) больш (не) баяўся тут на ас..альце ды яшчэ (на) пачатку лета калі ваўкі асцярожныя бо (не) галодныя. А воўк вядома (так) сама не спалохаўся чалавека бо ў чалавека не было стрэльбы а без стрэльбы ды без сабакі чалавек слабы гэта воўк ведаў. Ды і абрыдла ўвесь век баяцца. Воўк быў стары сівы колькі разоў за сваё жыццё ён ішоў праз агонь праз сцяжкі (з) пад стрэлаў абыходзіў смерць. Гэта быў той самы мацёры Валошка ўжо здагадаўся які ўсю зіму вадзіў вакол Асечы ваўчыцу і пераярага (вадзіў) вадзіў а пасля знік усёй сям'ёю і вясной зноў прывёў ваўчыцу. Вывадак забраў Рысеў ваўчыцу і пераярага мацёры страціў сёння. І вось вырваўшыся (з) пад сцяжкоў на аблаве недзе ў балоце ў нейкім гіблым месцы пераседз..ўшы пакуль сцямнее аціхне ён адзін ас..рацелы пакідаў Дзебру Асечу гэты жахлівы лес ішоў шукаць іншыя цішэйшыя лясы.

Ну што скажаш стары? Цяжка аднаму?

Воўк унурыў галаву ў плечы яшчэ больш згорб..ўся прыўзняў азадак падняў хвост як згатов..ўся накінуцца. Але Валошка быў спакойны. У гэтай грознай паставе ваўка ён убачыў (не) толькі гатоўнасць кінуцца на чалавека але і такую ж гатоўнасць бегчы ад яго.

В. Карамазаў

Заданне 15. Адзначце складаныя сказы з рознымі відамі сувязі.

1. Пушча праглынула іх, і праз колькі часу ўжо не верылася, што недзе свеціць яркае сонца.

2. Як прыгожа жнеі жалі жыта, дасканалым рухам перахопліваючы сцяблы, спрытна падразаючы іх увішным сярпом, а потым непрыкмет-

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

ным намаганнем узмахвалі жменяй зрэзанага жыта над галавой, каб пакласці ў сноп.

3. Вуліцы старога Гродна разбягаюцца радыусамі, з-за муроў глядзяць купы дрэў, і ў іхняй зелені вельмі прыгожа выглядае чырвоная чарапіца, абмытая дажджом.

4. Далей, за грудком, серабрыліся пірамідальныя таполі — таксама знак даўнейшых алеяў, што вялі ў панскі двор.

5. Усё было прыбрана гладка, але Максіму здавалася, што варта толькі зірнуць аб'ездчыку, каб прымеціць, што не хапае аднаго дуба.

Заданне 16. Вызначце тып аднасастаўнага сказа.

1. Дыхнула вільгаццю і пахам сапрэлага лісця.
2. Ціхая вуліца, матчын агародчык, кветкі.
3. Спыняемся і выходзім з машыны.
4. Прыгажосць трэба берагчы, а не знішчаць.
5. Нізіны зацягнула туманам.
6. Любой цаной пазіцыі трымаць.
7. З незабітага звера футра не шыюць.
8. Гляджу ў будучыню з надзеяй.
9. Не саромейся, беларус, гаварыць на роднай мове.
10. Палотны беляць на росах чыстых і ясным сонцам абаграваюць.

Тэст № 1

1. **Адзначце словы, вымаўленне і напісанне якіх супадае:**
   а) дзіўны;
   б) скінуты;
   в) сліва;
   г) прыедзьце;
   д) (у) плашчы.
2. **Адзначце словы, вымаўленне і напісанне якіх не супадае:**
   а) не мог;
   б) выдавецкі;
   в) радуешся;
   г) згінаць;
   д) дажджлівы.
3. **Адзначце словы, у якіх аднолькавая колькасць гукаў і літар:**
   а) весялосць;
   б) здароўе;
   в) голле;
   г) творца;

Репозиторий БГМУ

д) шчаслівы.

4. Адзначце словы, у якіх літар больш, чым гукаў:

а) роўнядзь;

б) французскі;

в) прыязджаць;

г) аб'ява;

д) пагалоўе.

5. Адзначце словы, у якіх спалучэнне дз абазначае адзін гук:

а) будзённы;

б) падзямелле;

в) падзарадка;

г) падзолісты;

д) падзяка.

6. Адзначце словы, у якіх спалучэнне дж абазначае два гукі:

а) агароджа;

б) ураджайны;

в) аджыць;

г) паджаць;

д) аджартавацца.

7. Адзначце словы, у якіх літара е абазначае два гукі:

а) песня;

б) елачка;

в) ваенны;

г) паснедалі;

д) аб'езд.

8. Адзначце словы, у якіх літара ё абазначае адзін гук:

а) жыццёвы;

б) ёд;

в) паштальён;

г) цыбур'ё;

д) булён.

9. Адзначце словы, у якіх два мяккія зычныя:

а) чацвёрты;

б) разьбяр;

в) змена;

г) скінуў;

д) елачкі.

10. Адзначце словы, у якіх адбываецца прыпадабненне глухіх зычных да звонкіх:

а) ад печы;

б) касьба;

в) вакзал;

Репозиторий БГМУ

г) жаніцьба;
д) зборнік.

11. Адзначце словы, у якіх адбываецца прыпадабненне шыпячых зычных да свісцячых:
а) рэзчык;
б) падабаешся;
в) пясчаны;
г) па адной лыжцы;
д) у дзежцы.

12. Адзначце словы, у якіх адбываецца прыпадабненне свісцячых зычных да шыпячых:
а) расчапіць;
б) расказчык;
в) разжаць;
г) пераможца;
д) на лодачцы.

13. Адзначце словы, у якіх адбываецца прыпадабненне звонкіх зычных да глухіх:
а) мігцець;
б) просьба;
в) мароз;
г) адшумець;
д) прысядзьце.

14. Адзначце словы, у якіх вымаўляецца падоўжаны гук [*ц*]:
а) (у) палацы;
б) (у) спрэчцы;
в) (на) кветцы;
г) жыццё;
д) (на) дзежцы.

15. Адзначце двухскладовыя словы:
а) пограб;
б) аул;
в) канвеер;
г) жоўты;
д) страус.

16. Адзначце словы, якія правільна падзелены на склады:
а) а-пра-ну-ты;
б) буль-ба;
в) а-гле-дзе-цца;
г) кос-ка;
д) аз-іяц-кі.

Репозиторий БГПУ

17. Адзначце радкі, дзе абедзве выдзеленыя галосныя з’яўляюцца націскнымі:

а) к*у*жаль, п*е*ставаць;
б) кал*і*ўца, к*а*менны;
в) інстр*у*мент, адз*і*наццаць;
г) навін*а*, н*а*нач;
д) зд*а*ўна, л*а*савацца.

18. Адзначце словы, у якіх няправільна выдзелены націскныя склады:

а) дз*е*сяцера;
б) нажн*і*цы;
в) каж*а*н;
г) прызб*а*;
д) гушч*а*р.

19. Адзначце радкі, у якіх усе падкрэсленыя галосныя абазначаюць націскныя гукі:

а) смуг*а*, кар*у*нкі;
б) в*ы*чварны, жыв*і*цца;
в) пас*а*г, скрыж*а*лі;
г) індустр*ы*я, чат*ы*рнаццаць;
д) касц*я*ны, н*у*длівы.

20. Адзначце словы з другім націскным складам:

а) данізу;
б) ганьба;
в) слабы;
г) жальба;
д) стары.

21. Запішыце словы, якія вымаўляюцца так:

[*п’ашчотны*], [*шчарс’ц’в’элы*]

22. Знайдзіце слова, у якім адбываецца прыпадабненне свісцячага да шыпячага. Запішыце, як вымаўляецца гэта слова:

а) сцежка;
б) (на) кветцы;
в) катэдж;
г) расчоска;
д) шчымлівы.

Тэст № 2

1. Адзначце словы, у якіх на месцы пропуску пішацца *а*:

а) с..кратар;

Репозиторий БГМУ

б) д..лікатны;
в) кр..шыць;
г) ж..лезны;
д) лат..рэя.

2. Адзначце словы, пры змене якіх назіраецца змена месца націску:

а) воўк;
б) востраў;
в) вуліца;
г) вёска;
д) лось.

3. Адзначце словы, у якіх на месцы пропуску пішацца *э*:

а) бухгалт..р;
б) прынт..р;
в) р..сора;
г) Ц..лінаград;
д) прац..жваць.

4. Адзначце словы, у якіх пішацца *я*:

а) г..рань;
б) ..фрэйтар;
в) б..змежны;
г) св..ткаванне;
д) дроб..зь.

5. Адзначце словы, у якіх пішацца *е*:

а) дз..вяты;
б) с..кунда;
в) б..злюдны;
г) п..нал;
д) с..мнаццаць.

6. Адзначце словы, у якіх трэба ўставіць *ы*:

а) лод..р;
б) зар..ва;
в) ц..рымонія;
г) р..монт;
д) кр..вавы.

7. Адзначце словы, у якіх трэба ўставіць *і*:

а) ад..мжэць;
б) звыш..мклівы;
в) за..кацца;
г) у ..мхах;
д) ад..граць.

8. Адзначце словы, у якіх трэба ўставіць *о*:

а) ф..таграфія;
б) ф..таздымак;
в) м..тасані;
г) гр..смайстар;
д) м..вазнаўства.

9. Адзначце словы, у якіх трэба ўставіць *ў*:
а) паўночна-..сходні;
б) а..дыенцыя;
в) а...л;
г) шлагба..м;
д) лака..т.

10. Адзначце словы з памылковым напісаннем:
а) Рэмбрандт;
б) капустны;
в) праяздны;
г) расада;
д) расчасаць валасы.

11. Адзначце словы з марфалагічным падваеннем:
а) ралля;
б) жыццё;
в) бяззубы;
г) насценны;
д) ванна.

12. Адзначце словы, у якіх пішацца мяккі знак:
а) восен..скі;
б) лепел..скі;
в) падз..му;
г) фантан..чык;
д) восем..сот.

13. Адзначце словы, у якіх пішацца апостраф:
а) кап..ё;
б) інтэрв..ю;
в) нал..ю;
г) сустрэн..ся;
д) трох..ярусны.

14. Адзначце словы, у якіх пішацца вялікая літара:
а) (Дз,дз)ень донара;
б) (С,с)карыназнавец;
в) (А,а)рыядніна нітка;
г) (Дз,дз)ень будаўніка;
д) (Д,д)ом літаратара.

15. Адзначце словы з памылковым напісаннем:

Репозиторий БГМУ

а) акардыён;
б) біясфера;
в) аксіёма;
г) акеан;
д) харыяграфія.

16. Адзначце правільна напісаныя словы:

а) рассольнік;
б) прыгоніцтва;
в) мышьяк;
г) лыжка;
д) мянтуз.

Тэст № 3
(Арфаграфія, марфалогія і словаўтварэнне)

Частка А

1. Адзначце словы, у якіх вымаўленне і напісанне не супадае:

а) бярэзнік;
б) на карце;
в) не еў;
г) дачка і сын;
д) джунглі.

2. Адзначце словы, у якіх пры змене ліку змяняецца месца націску:

а) парта;
б) змяя;
в) секунда;
г) вядро;
д) кажан.

3. Адзначце словы, у якіх пішацца *я*:

а) м..нціць;
б) ба..здольны ;
в) н..стрымана;
г) ..хідны;
д) м..нзурка.

4. Адзначце словы, у якіх пішацца *ў*:

а) па..за;
б) па-..збекску;
в) а..дыенцыя;
г) вышэй ..забрацца;

Репозиторий БГМУ

д) ла..ровы.

5. **Адзначце словы, у якіх пішацца мяккі знак:**
   а) сляз..мі;
   б) соцен..ка;
   в) п..еса;
   г) студзен..скі;
   д) восем..сот.
6. **Адзначце словы, у якіх пішацца апостраф:**
   а) камус..ці;
   б) шчаў..е;
   в) раз..юшаны;
   г) аб..ехаць;
   д) В..етнам.
7. **Адзначце словы з памылковым напісаннем:**
   а) конягадоўля ;
   б) Велікабрытанія;
   в) курадым;
   г) часопіс;
   д) золатавалосы.
8. **Адзначце словы, у якіх пішацца літара *е*.**
   а) с..лекцыя;
   б) ..страбіны;
   в) л..бяда;
   г) в..лікаваты;
   д) неразб..рыха.
9. **Адзначце словы, у якіх пішацца літара *ы*:**
   а) вяноч..к;
   б) кр..шыць;
   в) ц..рымоніцца;
   г) опт..ка.
   д) шч..мліва.
10. **Адзначце словы, якія пішуцца з вялікай літары:**
   а) (В,в)асілеў дзённік;
   б) (У,у)сходнія славяне;
   в) (Р,р)эктар універсітэта;
   г) аўтамабіль (В,в)ольва;
   д) (М,м)лечны (Ш,ш)лях.
11. **Адзначце словы, пры змяненні якіх у месным склоне адбываецца чаргаванне зычных:**
   а) почырк;
   б) сукенка;
   в) рука;

Репозиторий БГМУ

г) сцяг;
д) Надзейка.

12. Адзначце словы, якія не маюць формы множнага ліку:

а) пано;
б) адзенне;
в) калоссе;
г) матыў;
д) сорам.

13. Адзначце назоўнікі з канчаткамі -*у*, -*ю*:

а) з век ...у век;
б) луста хлеб..;
в) сын палк..;
г) таблеткі ад кашл..;
д) кілаграм цукр...

14. Адзначце назоўнікі, якія ў месным склоне маюць канчаткі -*у*, -*ю*:

а) каваль;
б) артыст;
в) пастух;
г) Фёдар;
д) бераг.

15. Адзначце адушаўлёныя назоўнікі:

а) вепр;
б) батальён;
в) народ;
г) русалка;
д) нябожчык.

16. Адзначце якасныя прыметнікі:

а) гарадскі жыхар;
б) залаты характар;
в) фальшывы дакумент;
г) буланы конь;
д) сярэбраны пярсцёнак.

17. Адзначце дзеясловы з правільнымі асабовымі канчаткамі:

а) ён піша;
б) вы зберажэце;
в) вы азіраіце;
г) ён маладзее;
д) вы ядзіце.

18. Адзначце дзеясловы другога спражэння:

а) бегчы;
б) спаць;
в) залежаць;

Репозиторий БГМУ

г) несці;
д) пагражаць.

19. Адзначце нарматыўныя дзеепрыметнікі:
а) асыпаўшаяся лісце;
б) спечанная бульба;
в) зламаная галінка;
г) замёрзлае акно;
д) пасеятае жыта.

20. Адзначце словы, што пішуцца праз злучок:
а) (віцэ) адмірал;
б) (контр) наступленне;
в) (даўным) даўно;
г) (сацыял) дэмакратычны;
д) (па) баявому.

21. Адзначце словазлучэнні, у якіх не пішацца разам:
а) (не)высокі чалавек;
б) (не)разлічваючы на дапамогу;
в) пісьмо (не)напісана;
г) (не)даварыць суп;
д) (не) памытая падлога.

22. Адзначце сказы, у якіх трэба ўставіць *ні*.
а) Як тут (не, ні) сказаць!
б) (Не, ні) раз мне даводзілася быць у гэтых мясцінах.
в) На небе (не, ні) хмурынкі.
г) Дзе (не, ні) пойдзеш, песні кружаць роем.
д) Алесь сядзеў (не, ні) жывы (не, ні) мёртвы.

23. Адзначце словы, якія спалучаюцца з лічэбнікам *чацвёра*.
а) гады, дзверы, вераб'і;
б) паляўнічыя, кураняты, дзеці;
в) студэнты, кнігі, сталы;
г) мы, рабочыя, сані;
д) ваверчаняты, суткі, вучні.

24. Адзначце словы, утвораныя бяссуфіксным спосабам:
а) догляд;
б) бязвусы;
в) бель;
г) купля;
д) сіняваты.

25. Адзначце словы, утвораныя прыставачна-суфіксальным спосабам:
а) загарадзіць;
б) узнагарода;

в) падлесак;
г) увечары;
д) бягом.

ЧАСТКА В.

1. Запішыце лічэбнік у патрэбнай форме:
– з 523 хлопцамі.

2. Знайдзіце слова, напісанае з памылкай, і запішыце яго правільна:
а) сажанцы;
б) раззлавацца;
в) расада;
г) расчуліцца;
д) расшчодрыцца.

3. Ад наступнага дзеяслова ўтварыце дзеепрыметнік і запішыце:
– скінуць.

4. Ад наступнага дзеяслова ўтварыце дзеепрыслоўе і запішыце:
– выкруціць.

5. Ад наступнага словазлучэння ўтварыце складаны прыметнік і запішыце:
– ружовыя шчокі.

ТЭСТ № 4
(СІНТАКСІС І ПУНКТУАЦЫЯ)

1. Адзначце дзеяслоўныя словазлучэнні:
а) імкненне выйграць;
б) вымытая падлога;
в) хутка ісці;
г) уваход у тэатр;
д) выканаўшы заданне.

2. Адзначце складаныя словазлучэнні:
а) жыў адзін-адзінюткі;
б) перакуліць уверх дном;
в) дуб у два абхваты;
г) самы дарагі падарунак;
д) давайце дапаможам сябру.

3. Адзначце словазлучэнні, у якіх залежнае слова дапасуецца да галоўнага:

Репозиторий БГМУ

а) пяты кіламетр;
б) шанаваць прыроду;
в) якісьці незнаёмец;
г) намаляваны алоўкамі;
д) скошаны луг.

4. Адзначце словазлучэнні, у якіх словы звязаны кіраваннем:
а) выкананы ўсімі;
б) ад гэтых поспехаў;
в) тры газеты;
г) дарога каля лесу;
д) прачытаны дыктарам.

5. Адзначце словазлучэнні, у якіх словы звязаны прымыканнем:
а) з’еўшы абед;
б) даўно знаёмы;
в) удвая мацней;
г) жыць у горадзе;
д) надзвычай прыемны.

6. Адзначце пэўна-асабовыя сказы:
а) Напішы яму, Алеська, ды хутчэй.
б) Завярнуў з вуліцы сцежкаю да рэчкі.
в) Хутка выберуся ад вас.
г) Завод пабудавалі гады тры назад.
д) Ці паедзеце сёлета да сваіх?

7. Адзначце абагульнена-асабовыя сказы:
а) Не рабі ліхога і не бойся нікога.
б) Не заснеш у весні вечар.
в) Аднымі рукамі нямнога зробіш.
г) Навошта ж выходзіць так рана з хаты?
д) У газетных кіёсках можна купіць канверты, маркі, аўтаручкі.

8. Адзначце няпоўныя сказы:
а) А назаўтра два лісты.
б) Алаіза з сяброўкай узышлі на ўзгорак.
в) Над галавой — сіняе неба.
г) Праз паўгадзіны яны сядзелі ў скверы.
д) У душу ўваходзіць нешта новае.

9. Адзначце сказы з састаўным дзеяслоўным выказнікам:
а) Я магу прапанаваць табе і іншы варыянт.
б) Мечык нібы заснуў.
в) Тады Пятрусь узяў ды падказаў сябру рашэнне.
г) Школа, я рад сустрэцца з табою.
д) Праезд часова закрыты.

10. Адзначце сказы з састаўным іменным выказнікам:

Репозиторий БГМУ

а) З гэтай вясны Мітрыч быў у іх за брыгадзіра.
б) Усе ціснуцца-лезуць наперад.
в) Маю надзею толькі на вас.
г) Конь усё яшчэ стаяў запрэжаны.
д) Жанчына была ў вясновым паліто.

11. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску ставіцца працяжнік:

а) Грош .. цана такой рабоце.
б) Грыбоў .. хоць касой касі.
в) Умець .. за плячыма не насіць.
г) Пількаўшчына .. вёска невялікая, чыстая і прыгожая.
д) Страшэнны штукар і свавольнік .. гэты Нёман.

12. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца прамымі дапаўненнямі:

а) *Нікога* і *нічога* ў тую ноч не бачылі.
б) Трэба *«Новую зямлю»* ў бібліятэку аднесці.
в) Поле жыло ўжо іншым *настроем*.
г) Зубр стаяў *пад* старымі *елкамі*.
д) *Сэрца* радуецца ад кожнай добрай весткі.

13. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца ўскоснымі дапаўненнямі:

а) Заўтра *ўсім* неабходна прынесці спартыўную форму.
б) Яго ў апошнія гады мацней пацягнула *на ўспаміны*.
в) Сумленны чалавек *іншага* не падмане.
г) Горад дыхае *спёкаю*.
д) Маці дала мне *мову*, як спадчыну і запавет.

14. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца прыдаткамі:

а) У гэты самы час каля *возера* Валовае сустрэлася некалькі чалавек.
б) *Дзед* Аляксей ніколі ў жыцці не адступаў ад законаў.
в) Зусім недалёка Свіслач з *вартавымі*-дубамі на ўзбярэжжы.
г) Недзе побач падаў голас дрозд-*белабровік*.
д) Чырвоны касцёл знаходзіцца на плошчы *Незалежнасці*.

15. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца акалічнасцямі:

а) Такое гасціннае запрашэнне *зайсці* ўсё ж здзівіла.
б) *Пасярэдзіне двара* стаяла вялізная будыніна.
в) Прыглушаны шэпт змяніўся размовай *уголас*.
г) Нарэшце стужка Свіслачы затрапяталася *наперадзе*.
д) У лесе стаіць драўляны дом *з паўкруглымі шклянымі верандамі*.

16. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца аднароднымі членамі сказа:

Рэпазіторый БДПУ

а) На стале *сіпіць* і *сіпіць* роўным бляклым святлом лямпа.

б) Вецер то *лётаў*, то *бегаў* па хмызняках.

в) Па шашы хутка *аддаляўся-меншаў* магутны гул дызеляў.

г) *Ішоў* полем, *ішоў* сёламі.

д) Родзіць буйна наша *поле*, *сады* нашы, *агароды*.

17. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца аднароднымі азначэннямі:

а) Цёмна-зялёны дыван *шыракапёрага маладога* жыта ўкрываў зямлю.

б) Дзьмуў *нямоцны*, але *пякучы* вецер.

в) Ноч стаяла *халодная*, *хмарная*, але *без дажджу*.

г) Па *празрыстым*, *вымытым* пасля навальніцы небе плылі воблачкі.

д) Спаў ён на *шырокай непафарбаванай* лаўцы.

18. Адзначце сказы, у якіх на месцы ўсіх пропускаў ставяцца коскі:

а) Над абрывістым берагам Нёмана стаяў стары .. прысадзісты .. тоўсты дуб.

б) Чайкі-рыбаловы лёталі над намі .. і над ракой .. і над лугам.

в) Але я не спыняўся .. махаў і махаў касою.

г) Зранку .. ці ў абед .. або адразу папалудні нас збіраў старшыня.

д) Шалашык наш .. не наш, а службу служыць.

19. Колькі і якіх знакаў прыпынку павінна быць у наступным сказе:

Усе дрэвы ліпы і бярозы каля хат вішні і яблыні ў садзе асіны ў недалёкім лесе адлівалі незвычайна лагодным сонечным святлом.

а) двукроп'е, тры коскі;

б) двукроп'е, дзве коскі, працяжнік;

в) двукроп'е, тры коскі, працяжнік;

г) два працяжнікі, тры коскі;

д) дужкі, двукроп'е, дзве коскі.

20. Адзначце сказы, у якіх на месцы ўсіх пропускаў ставяцца коскі:

а) І раптам сярод іншых паперак рука мая натрапіла на … складзены ў чатыры столкі … аркуш пергаменту.

б) З выгляду спакойны і стрыманы … Даніла Мікалаевіч у душы хваляваўся не менш за маёра.

в) У мяне з'яўляецца адна думка … падаць у гэтую камісію свае запіскі і лісты.

г) Жыццярадасны, вясёлы, па натуры аптыміст … Пятро Пятровіч любіў пасмяяцца, пажартаваць.

д) Усё навокал жыло і варушылася … сагрэтае цяплом веснавога дня.

21. Адзначце пункты, у якіх выдзеленыя члены сказа адасабляюцца.

а) Зараз знойдзецца паблізу недзе такоўская скрынка, што *на бок паставіўшы* і сесці льга.

Рэпазіторый БДПУ

б) Вецер *нібы знарок* пазганяў хмары з неба.

в) Нам трэба было стаяць *не дыхаючы*.

г) Не хваліся *нажаўшыся*, а хваліся змалаціўшы.

д) Я вярнуўся ў пакой і *не запальваючы свечкі* сеў на ложак.

22. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску ставіцца коска:

а) Слоў з яго сыпалася .. як гароху.

б) Спярша прайшла паўз будынак кампанія такіх .. як ён, Мечык, хлопцаў.

в) Дагэтуль у беларускай мове захавалася слова «пярун» .. як абазначэнне ўдару маланкі.

г) Івану Сароку хацелася .. як найхутчэй скончыць снеданне і ісці на працу.

д) Мінула, здаецца, больш .. як паўгода пасля гэтага выпадку пад старой бярозай.

23. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца ўдакладняльнымі членамі сказа:

а) На жаль, дарога была кепская *ў выбоінах*.

б) У вялізным пакоі абапал расчыненага ў сад акна *ў мяккіх крэслах* сядзелі дзве жанчыны.

в) Калісь *гадоў пяць таму* я тут ужо быў.

г) Сядзім, маўчым, думаем і раптам чуем галасы непадалёк *ля першай зямлянкі*.

д) У былым замку *ў Гродне* выключны па багацці і пазнавальнасці, вельмі ўмела пабудаваны музей.

24. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы з'яўляюцца адасобленымі дапаўненнямі:

а) А Васька *замест адказу* развярнуўся — і дзёру.

б) Я люблю Беларусь *сваю маці цудоўную*.

в) Мароз *апроч таго* яшчэ займаўся і самадзейнасцю.

г) Увесь месяц *за выключэннем хіба толькі апошняй нядзелі* прысвечаны быў падрыхтоўцы да выставы.

д) д) Сёння Андрэйку трэба было падзяжурыць *замест дзеда*.

25. Адзначце сказы, у якіх выдзелены ўстаўныя канструкцыі:

а) *Паводле ўяўленняў нашых продкаў* курыныя яйкі ўвасаблялі творчыя, жыццёвыя сілы прыроды.

б) Рыгор Андрэевіч Угоднік *такое было яго прозвішча* ляжаў на цвёрдым ложку.

в) Мая карта рэк *а на ёй памечаны толькі рэкі, даўжэйшыя за пяць кіламетраў* уся пранізана сінімі жылкамі…

г) Ляляк *казадой* страсна крычыць сваё «люблю».

д) Вам жа *вядомая рэч* патрэбен адпачынак.

26. Адзначце пункты, у якіх выдзелены пабочныя канструкцыі:

Рэпазіторый БДПУ

а) *Здаецца* сам свет гатовіўся як можна лепш сустрэць калядны вечар.

б) *Бывае* што прывязуць у краму свежага тавару.

в) *Як ён сам мне прызнаўся* становішча яго было недарэчнае.

г) А на справе *аказалася* трошкі не так.

д) Увечары *бывала* раскіне антэну на грушыне і слухае.

27. Адзначце сказы, у якіх на месцы ўсіх пропускаў ставяцца коскі:

а) У вёсках знойдуцца хаты, у якіх .. бадай .. кожны дзень павернецца паўсяла людзей.

б) Праўда .. не заўсёды ў паштовай сумцы радасныя весткі.

в) Дарэмна .. аднак .. мы правандравалі тут ад раніцы да поўдня.

г) У нас .. можа .. тысячы рабочых.

д) А раней .. я сам яшчэ помню .. параходы хадзілі да Оршы.

28. Адзначце сказы, у якіх на месцы ўсіх пропускаў ставяцца коскі:

а) Будзеш .. Арынка .. сягоння на сходзе?

б) Закукуй .. зязюля .. закукуй .. шэрая .. для мяне.

в) Лявон, братка, а ты .. чаго зажурыўся?

г) А .. Надзея Варывонаўна, сядайце.

д) Гэта ж не дрэва, мой ты .. сынок.

29. Колькі і якіх знакаў прыпынку павінна быць у наступным сказе?

Іван Карпячонак Гаршчок або Карпавіч так звалі яго усе калі пабыў у свеце належаў да той даўняй і немалой чарады выхаджэнцаў з беларускай вёскі каторая чакае яшчэ ў літаратуры свайго пісьменніка.

а) 6 косак, дужкі;

б) 5 косак;

в) 4 коскі, дужкі;

г) 3 коскі, дужкі;

д) 3 коскі, працяжнік.

30. Адзначце сказы з прамым парадкам слоў:

а) Але ж лекавыя травы трэба сушыць не на сонцы, а ў цяньку на ветры.

б) Атрэсеныя яблыкі і грушы насыпаны былі ў сенцах.

в) У спецыяльна зробленых падстаўках стаялі скрыні з кветкамі.

г) Вяселле ў розных мясцінах таксама рознае.

д) Весялейшы і поле мае погляд.

Репозиторий БГПУ

Кантрольны тэст

Частка А

1. Адзначце словы, вымаўленне якіх не супадае з напісаннем:
а) злёгку;
б) джэм;
в) зніклі;
г) сфера;
д) восеньскія.

2. Адзначце радкі, дзе ўсе выдзеленыя літары ў абодвух словах абазначаюць націскныя галосныя:
а) атрым*а*ны, в*у*сы;
б) кв*а*ртал, в*ы*селкі;
в) агрэст, з*а*гадзя;
г) жых*а*р, ц*я*жар;
д) пр*ы*від, рэгент.

3. Адзначце словы, дзе пішацца мяккі знак:
а) вішан..ка;
б) выц..вілы;
в) манпанс..е;
г) восем..;
д) завес..ся.

4. Адзначце словы, дзе пішацца *э*:
а) ц..ментаваць;
б) ас..нсаваць;
в) камп'ют..р;
г) рэзюм..;
д) кр..пасны.

5. Адзначце словы, у якіх трэба пісаць *ў*:
а) Крэўская ..нія;
б) дачушка- ..цеха;
в) накда..н;
г) але..т;
д) а..л.

6. Адзначце словы, якія пішуцца з вялікай літары:
а) вёска (Ж,ж)оўты (Б,б)род;
б) (А,а)рыядніна нітка;
в) (М,м)лечны (Ш,ш)лях;
г) новыя (Д,д)астаеўскія;
д) (К,к)упалаўская гераіня.

7. Адзначце назоўнікі, пры змяненні якіх у месным склоне адбываецца чаргаванне зычных у аснове слова:

а) стог;
б) рука;
в) Пецярбург;
г) дачка;
д) сцяг.

8. Адзначце словы, дзе пішацца *я*:

а) ідэ..ліст;
б) в..лікадзяржаўны;
в) п..рон;
г) ві..ланчэль;
д) земл..мер.

9. Адзначце словы з падоўжанымі зычнымі:

а) палес..кі;
б) калос..е;
в) акон..ы;
г) суд..зя;
д) карэн..е.

10. Адзначце сінанімічныя рады:

а) сябар, таварыш, знаёмы;
б) пах, водар, духмянасць;
в) ісці, крочыць, шыбаваць;
г) нявеста, нявестка;
д) церці, муляць, націраць.

11. Адзначце амографы:

а) штосьці сказаў – некалькі сказаў
б) смачныя малінаўкі – пяюць малінаўкі
в) прыйшлі тры вучні – добра тры пляму
г) каля кухоннага стала – стала холадна
д) прыехаў дамоў – не бачу дамоў

12. Адзначце словы, што пішуцца праз злучок:

а) сельска..гаспадарчы;
б) міні..футбол;
в) кісла..салодкі;
г) Паўночна..Казахстанская вобласць;
д) паўночна..беларускі.

13. Адзначце назоўнікі з канчаткамі -*у*, -*ю*:

а) пах мёд..;
б) у рытме танц..;
в) аматар спорт..;
г) жыць пры Алег..;

Репозиторий БГМУ

д) рысы твар...

14. Адзначце назоўнікі мужчынскага роду:

а) поні;

б) круп’е;

в) урду;

г) кашпо;

д) сулугуні.

15. Адзначце адушаўлёныя назоўнікі:

а) армія;

б) народ;

в) валет;

г) вадзянік;

д) гном.

16. Адзначце правільна напісаныя лічэбнікі:

а) паўтары кілаграма;

б) сяммю рублямі;

в) абодзвюма сяброўкамі;

г) двухсоты пакупнік;

д) тры пятых участка.

17. Адзначце словы, утвораныя прыставачна-суфіксальным спосабам:

а) першакурснік;

б) зацішак;

в) пераносіца;

г) паводка;

д) пераехаць.

18. Адзначце характэрныя для беларускай мовы формы дзеепрыметнікаў:

а) пажаўцеўшае лісце;

б) развяваючыяся сцягі;

в) прывезеныя дровы;

г) шапочучая асака;

д) сагнуты цвік.

19. Адзначце сказы, у якіх дзеепрыслоўі ўтвораны і ўжыты правільна:

а) Саломку выгнуўшы дугою, звісае колас над зямлёю.

б) На чужы лоб сягаючы, трэба і свой падставіць.

в) Пад’язджаючы да горада, у нас сапсаваўся аўтобус.

г) Удыхаючы густы пах багуну, кружылася галава.

д) Старэйшае пакаленне, не шкадуя жыцця, аддавала свае сілы ў барацьбе з ворагам.

20. Адзначце сінтаксічныя канструкцыі, дзе *не* пішацца асобна:

Репозиторий БГМУ

а) (не) прадуманы мною адказ;
б) (не) маладыя, а пажылы;
в) (не) дагледзець дзіця;
г) надзвычай (не) ўдалая праца;
д) (не) пахісны ў барацьбе.

21. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску ўжываецца *ні*:

а) Якія тут рэцэпты .. пішы ніякая не выручыць аптэка.
б) Сівер твары нам сек .. раз.
в) Калі .. сёння, дык праз гады ты мусіш з далечы з'явіцца.
г) Камбайны .. мінуты не стаялі.
д) Куды .. кінь — усюды клін.

22. Адзначце сказы, дзе неабходна паставіць працяжнік:

а) Ліпень у нас самы гарачы месяц.
б) А дзядзька раптам гоп налева.
в) Экзамен не свята, а адказная праца.
г) Дбайная гаспадыня цётка Ганна.
д) Ноч хоць іголкі збірай.

23. Адзначце сказы, у якіх ёсць памылкі ва ўжыванні займеннікаў:

а) Жаласць да самога сабе агарнула Пракопа.
б) І жаба сябе хваліць.
в) Другіх асуджае, а ў самай не ўсё ладна.
г) Любі другога, як сабе самога.
д) Я не прынёс цябе ніводнай кветачкі.

24. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускаў трэба паставіць коскі:

а) Як кудзеля .. тая траўка.
б) Як працавіты дрывасек .. гром уздыхаў і грукаў глуха.
в) Рукі .. што граблі.
г) Хлопцы беглі .. як жару ўхапіўшы.
д) І дзе на свеце ёсць такая .. як Нёман рэчачка другая.

25. Адзначце сказы, дзе знакі прыпынку пастаўлены правільна:

а) У вышыні, у блакітнай далі, гучна жаваранкі заспявалі.
б) Мы беглі, спатыкаючыся і падаючы.
в) Там каля хаты, у садочку схіліўшысь ціхенька ў куточку, стаялі дзве вярбы старыя.
г) Наставіўшы белыя ветразі крылаў, плануюць буслы.
д) Сіратлівы бусел задумаўшыся стаяў на адной назе.

26. Адзначце сказы, дзе пунктуацыю трэба дапоўніць коскамі ці коскай:

а) Расціце малыя, Радзіму любіце, сардэчна шануйце руплівых бацькоў.

Рэпазіторый БГМУ

б) Як расказвала маці ён рос маўчуном.

в) Мілая паслухай голас горада, гукі старажытных камяніц.

г) Гэты крыжык мне на шчасце падарыла маці.

д) Рака ў возеры здаецца блакітнай.

27. Адзначце сказы, у якіх прыдаткі павінны адасабляцца:

а) У беларускіх лясах водзіцца жаўна або чорны дзяцел.

б) Самай выдатнай фігурай Адраджэння быў сын купца з Полацка Францыск Скарына.

в) Яе сарамлівую дзяўчыну выбралі тады членам праўлення.

г) На Палессі на самым поўдні Беларусі ёсць куточак зямлі асабліва мілы майму сэрцу.

д) Сарокі вестуны зімы матляюць сваёй стракатасцю на ўраджайных рабінах.

28. Адзначце сказы, дзе пунктуацыю трэба дапоўніць:

а) Усё разам: і хаты, і поле, і дарога чарнела ад асенняй імглы і туману.

б) У кожнага партызана на грудзях або на капелюшы ці кепі красавалася чырвоная стужка.

в) Васіль стаяў ні жывы ні мёртвы.

г) Ні месяца ні зорак зусім не было відаць.

д) У хаце і ў клеці, у клуні і хлявах дабра было многа.

29. Адзначце сказы, у якіх выдзеленыя словы адасабляюцца коскамі:

а) На голых дрэвах *замест лісця* паклалі шэрань маразы.

б) Як толькі ўзнімаецца ўгару *абмытае росамі* сонца, разам пачнуць свой ранішні спеў птушкі.

в) Людзі неслі ваду *добра, што рачулка была побач*! І хутка ўнізе полымя з ліпы збілі.

г) У паветры *вільготным ад блізкай ракі* прыемна пахне шыпшынай.

д) Суніцы *буйныя, спелыя, з жоўтымі зярняткамі на баках* так і вабілі да сябе.

30. Адзначце сказы, дзе пунктуацыю трэба дапоўніць коскай:

а) Спадала лета ішоў ранні верасень.

б) Навокал адно гніла куп’істая дрыгва ды моўклі панурыя лясы.

в) То гром пракоціцца ў хмарах то грукне над лесам пярун.

г) Ён лёгка павёў рукой і палілася песня.

д) Вечарэе і пахне кветкамі.

31. Адзначце сказы, у якіх трэба паставіць двукроп’е:

а) Хацеў сказаць слова язык не паварушыўся.

б) Я ведаў здаўна яблыні, як кветкі без чалавечай любові расці не будуць.

в) На ўзгорку Сцяпан спыніўся як прыгожа тут.

г) Багата снегу багата хлеба.

д) Я верыў без цябе не засумую.

32. Адзначце сказы, дзе дадзеныя часткі звязаны з галоўнымі пры дапамозе злучальнага слова.

а) У памяці засталася хвіліна, калі зусім адступіла вузкая цёмная рыска зямлі і перад вачыма адкрыўся бязмежны вольны вадзяны шлях.

б) Хто птушку пакрыўдзіць, той сам сабе здрадзіць.

в) Тады ж я нічога не баяўся, бо нічога не ведаў.

г) Вечарамі ў Міканоравай хаце меркавалі, як абжывацца, дзе нешта будаваць.

д) Я горка ўсміхнуўся праз слёзы, таму што не плача мужчына.

33. Адзначце сказы з пунктуацыйнымі памылкамі:

а) Людзі ніколі не забудуць пра тое, як, намагаючы ўсе сілы, вытрымалі страшэнную блакаду жыхары Ленінграда.

б) У хаце запахла дымам – вецер забіваў комін, і праз гэта ў печы не загараліся дровы.

в) Аленка казала, што, калі раніца будзе цёплай, то пойдзем па шчаўе.

г) Пра спадчыну, якая засталася, і якую трэба перадаць, чалавек думаў спрадвеку.

д) Не пытайся, які гаспадар, калі вароты падаюць, а колы рыпяць.

Частка B

1. Запішыце прыметнікі, якія не ўтвараюць ступені параўнання:

а) ранішні;

б) смелы;

в) цёплы;

г) родны;

д) залацісты.

2. Від пераносу значэння, пры якім ужываецца адзіночны лік замест множнага або множны замест адзіночнага, частка замест цэлага ці цэлае замест часткі — гэта…

3. Знайдзіце аднасастаўны сказ і выпішыце яго граматычную аснову:

а) Палі ляжалі голыя, сумныя.

б) Набяру я зёлак, прынясу дадому.

в) Пяць дубоў шырока раскінулі свае кроны.

г) Было цёпла на вуліцы.

д) На доле — ягаднік-чарнічнік.

4. Знайдзіце словазлучэнне з памылкай ў дзеяслоўным кіраванні, запішыце яго правільна:

а) выбачаць сябру;
б) здзекавацца з чалавека;
в) сумавалі па блізкіх;
г) загадчык бібліятэкі;
д) паехалі па дровы.

5. Знайдзіце памылку ў каардынацыі дзейніка і выказніка, запішыце выказнік у правільнай форме:

а) Большасць паўстанцаў рассеялася, разышлася па хатах.
б) Мноства каляровых шароў узняліся пад самыя воблакі.
в) Чацвёра хлопцаў сядзела каля школы.
г) Хутка на двор уехала трое саней.
д) Тысячы людзей жывым патокам залівалі вуліцы.

6. Запішыце лічэбнік словам у той форме, якой патрабуе словазлучэнне:

– 800 гледачамі.

7. Утварыце ад асновы дзеяслова *схіліць* дзеепрыметнік залежнага стану прошлага часу і запішыце яго ў пачатковай форме.

Літаратура

1. *Арашонкава, Г. У.* Слоўнік цяжкасцей беларускай мовы / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. Мінск, 1987.
2. *Бадзевіч, З. І.* Беларуская мова : дапаможнік для падрыхтоўкі да экзаменаў і цэнтралізаванага тэсціравання / З. І. Бадзевіч, Ж. Я. Белакурская, С. М. Якуба. Мінск, 2004.
3. *Бадзевіч, З. І.* Беларуская мова : Экзаменац. тэсты / З. І. Бадзевіч, Ж. Я. Белакурская, С. М. Якуба. Мінск, 2004.
4. *Бадзевіч, З. І.* Экзамен па беларускай мове : тэсты і даведачныя матэрыялы / З. І. Бадзевіч, Ж. Я. Белакурская, С. М. Якуба. Мінск, 2002.
5. *Бардовіч, А. М.* Школьны марфемны слоўнік беларускай мовы : дапам. для ўстаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі / А. М. Бардовіч, Л. С. Мормыш, Л. М. Шакун. Мінск, 2005.
6. *Баханькоў, А. Я.* Тлумачальны слоўнік беларускай мовы для сярэдняй школы / А. Я. Баханькоў, І. М. Гайдукевіч, П. П. Шуба. Мінск, 1990.
7. *Беларуска-рускі* слоўнік для школьнікаў / аўт.-склад. А. М. Булыка. Мінск, 2002.
8. *Беларуская* мова. Дапаможнік для падрыхтоўкі : цэнтралізаванае тэсціраванне, адзіны экзамен / аўт.-склад. Л. А. Гіруцкая. Мінск, 2004.
9. *Беларуская* мова : дапам. для падрыхт. да цэнтраліз. тэставання / Рэсп. ін-т кантролю ведаў М-ва адукацыі Рэспублікі Беларусь / пад рэд. В. М. Лапанік, Н. В. Самедавай. Мінск: РІКВ; Мазыр, 2005.
10. *Гаўрош, Н. В.* Фразеалагічны слоўнік для сярэдняй школы / Н. В. Гаўрош, І. Я. Лепешаў, Ф. М. Янкоўскі. Мінск, 1973.

Рэпазіторый БГМУ

11. *Грабчыкаў, С. М.* Слоўнік паронімаў беларускай мовы / С. М. Грабчыкаў. Мінск, 1994.

12. 2000 русских и 2000 белорусских идиом, фразеологизмов и устойчивых словосочетаний (Словарь с пояснениями и примерами использования) [Текст] / авт.-сост. Е. Л. Боярина, В. Н. Сивчиков. Минск, 2006.

13. *Зборнік* практыкаванняў па беларускай мове: дапаможнік. У 3 ч. Ч 1. Фанетыка, арфаэпія, графіка, арфаграфія, фразеалогія / Г. Ф. Андарала [і інш.] ; пад. агул. рэд. С. К. Бердніка. Мінск : БДПУ, 2007.

14. *Клышка, М. К.* Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М. К. Клышка. Мінск, 1993.

15. *Леванцэвіч, Л. В.* Беларуская мова : 27 урокаў з рэпетытарам : дапам. для падрыхтоўкі да цэнтралізаванага тэсціравання / Л. В. Леванцэвіч. Мінск, 2008.

16. *Міхайлаў, П. А.* Беларуская мова : тэматычны трэнажор : лексікалогія, фразеалогія, асновы стылістыкі : для падрыхтоўкі да цэнтралізаванага тэсціравання / П. А. Міхайлаў, С. І. Фацеева. Мінск, 2008.

17. *Паўрочны* кантроль па беларускай мове. Рознаўзроўневыя заданні. 9 кл. : для 11-гадовай агульнаадукацыйнай шк. / Уклад. В. Ф. Арцюшэнка. Мазыр, 2004.

18. *Сіўковіч, В. М.* Беларуская мова. Практыкум для старшакласнікаў і абітурыентаў / В. М. Сіўковіч. Мінск, 2005.

19. *Слоўнік* беларускай мовы : Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтуацыя. Словазмяненне / пад рэд. В. М. Бірылы. Мінск, 1987.

20. *Смольская, Т. М.* Беларуская мова ў экзаменацыйных тэстах / Т. М. Смольская. Мінск, 2004.

21. *Сцяцко, М. І.* Праблемы нормы, культуры мовы / М. І. Сцяцко. Гродна, 1998.

22. *Сямешка, Л. І.* Курс беларускай мовы : падручнік / Л. І. Сямешка, І. Р. Шкраба, З. І. Бадзевіч. Мінск, 1996.

23. *Тэсты* : беларуская мова : матэрыялы для падрыхтоўкі да цэнтралізаванага тэсціравання / УА Рэсп. ін-т кантролю ведаў. Мазыр, 2003.

24. *Хмялеўская, А. У.* Паэтапная падрыхтоўка да тэсціравання па беларускай мове : дапам. для вучняў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агул. сярэд. адукацыі з рус. і бел. мовамі навучання, і абітурыентаў / А. У. Хмялеўская. Мінск, 2006.

25. *Хмялеўская, А. У.* Тэматычны кантроль па беларускай мове. 11-ы кл. : дапам. для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агул. сярэд. адукацыі, з бел. і рус. мовамі навучання з 11-гадовым тэрмінам навучання / А. У. Хмялеўская. Мінск, 2005.

26. *Цыбульская, С. І.* Беларуская мова : вучэб.-трэніров. тэсты для падрыхт. да тэсціравання і экзамену / С. І. Цыбульская. Мінск, 2005.

27. *Цэнтралізаванае* тэсціраванне. Беларуская мова : зборнік тэстаў / Рэсп. ін-т кантролю ведаў М-ва адукацыі Рэсп. Беларусь. Мінск, 2007.

28. *Янкоўскі, Ф. М.* Сучасная беларуская мова / Ф. М. Янкоўскі. Мінск, 1984.

ЗМЕСТ

Кантрольныя работы 3

Тэсты 36

Літаратура...58

Репозиторий БГПУ

Вучэбнае выданне

Мядзведзь Галіна Уладзіміраўна
Слука Вольга Уладзіміраўна

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

Тэсты і кантрольныя работы

Адказны за выпуск В. У. Белы
У аутарскай рэдакцыі
Камп'ютэрны набор В. У. Слука
Камп'ютэрная вёрстка Н. В. Цішэвіч
Карэктар Ю. В. Кісялёва

Подписано в печать 26.06.08. Формат 60×84/16. Бумага писчая «КюмЛюкс».
Печать офсетная. Гарнитура «Times».
Усл. печ. л. 3,49. Уч.-изд. л. 2,65. Тираж 45 экз. Заказ 413.
Издатель и полиграфическое исполнение –
Белорусский государственный медицинский университет.
ЛИ № 02330/0133420 от 14.10.2004; ЛП № 02330/0131503 от 27.08.2004.
220030, г. Минск, Ленинградская, 6.

Репозиторий БГМУ